

MARIA DĘBOWSKA

**INFORMATOR O ARCHIWACH KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO
W POLSCE
ARCHIWA DIECEZJALNE I ARCHIWA KAPITUŁ KATEDRALNYCH
(STAN Z 30 VI 1995 R.)**

WPROWADZENIE

Prezentowana obecnie publikacja jest drugim z kolei, przygotowanym w Ośrodku Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych, informatorem o zbiorach kulturalnych Kościoła katolickiego w Polsce¹. Planowane jest wydawanie następnych, poświęconych archiwom zakonów i zgromadzeń zakonnych męskich i żeńskich w Polsce.

Zestawień archiwów kościelnych w Polsce dokonywano już kilkakrotnie. Po raz pierwszy uczynili to przed II wojną światową E. Chwalewik² oraz K. Buczek³. W latach powojennych informacje o zasobach archiwów kościelnych podali w swoich opracowaniach: H. E. Wyczawski⁴ i S. Librowski⁵, a R. Nir wydał informator o archiwach kościelnych⁶, w którym, obok informacji o zasobie archiwum, podał – ważne dla kwerendzisty – dane o warunkach udostępniania zasobu oraz adres i telefon archiwum. Praca jego uka-

¹ Pierwszym był informator o muzeach kościelnych, M. Dębowska, J. Gieła, *Informator o muzeach kościelnych w Polsce*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 62 (1993) s. 313-378.

² E. Chwalewik, *Zbiory polskie*, t. 1, Warszawa 1926, t. 2, Warszawa 1927.

³ K. Buczek, *Archiwa polskie*, „Nauka Polska”, 7 (1927) s. 1-97, 12 (1930) (suplement do t. 7) s. 1-85.

⁴ H. E. Wyczawski, *Wprowadzenie do studiów w archiwach kościelnych*, Warszawa 1956, s. 329-339; tenże, *Polskie archiwa kościelne*, w: *Księga tysiąclecia katolicyzmu w Polsce*, t. 2, Lublin 1969, s. 57-101; tenże, *Przygotowanie do studiów w archiwach kościelnych*, Kalwaria Zebrzydowska 1989, s. 329-343.

⁵ S. Librowski, *Archiwa Kościoła katolickiego w Polsce*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 1, Lublin 1973, kol. 877-886.

⁶ R. Nir, *Informator o archiwach, bibliotekach i muzeach kościelnych w Polsce*. *Archiwa*, „Chrześcijanin w świecie”, 1977, nr 54, s. 63-86.

zuje stan z 31 marca 1977 r. Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych opublikowała w 1994 r. informator adresowy⁷, w którym znaleźć można również adresy archiwów Kościoła katolickiego; głównie archiwów diecezjalnych.

W niniejszym informatorze zaprezentowane zostały wszystkie, obecnie istniejące w Polsce, archiwa diecezjalne oraz archiwa kapituł katedralnych, które działają jako samodzielne instytucje. Archiwum – rozumianego jako instytucja naukowo-usługowa, której zadaniem jest gromadzenie, zabezpieczanie i udostępnianie materiałów historycznych – nie posiadają: archidiecezja szczecińsko-kamieńska oraz diecezje: koszalińsko-kołobrzeska i zielonogórsko-gorzowska (wszystkie erygowane kanonicznie w 1972 r.). Zostaną one tam zorganizowane w najbliższych latach. Z diecezji powstałych w 1992 r., rzeszowska i zamojsko-lubaczowska powołały już do życia swoje archiwa.

Informator ten został oparty głównie na materiale ankietowym uzupełnionym, w miarę potrzeby, wiadomościami czerpanymi z licznych już obecnie opracowań o poszczególnych archiwach kościelnych w Polsce. Każde archiwum przedstawione zostało według następującego schematu:

1. informacje wstępne (znak archiwum, adres, telefon, imię i nazwisko dyrektora, warunki udostępniania zasobu, wyposażenie czytelni w pomoce techniczne),
2. zarys historyczny diecezji (tylko bardzo ogólne dane, bez informacji o terytorium),
3. dzieje archiwum,
4. zasób archiwum (charakterystyka, pomoce archiwalne, stan zmikrofilmowania, podstawowe języki, rozmiary),
5. księgozbiór podręczny,
6. publikacje o archiwum i jego zasobie.

Poszczególne elementy opisu każdego z archiwów nie są i nie mogą być podobnie rozbudowane, gdyż archiwa różnią się i objętością i różnorodnością przechowywanych w nich materiałów oraz stopniem ich uporządkowania i opracowania. Obok archiwów dobrze zorganizowanych i uporządkowanych (takich jest większość), są i takie, w których akta zostały zaledwie rozłożone na półkach (takich jest niewiele).

Pozycja ta nie miałaby szans powstania, gdyby nie życzliwa pomoc wszystkich dyrektorów archiwów i ich pracowników, wyrażająca się w nadesłaniu odpowiedzi na ankietę. Składamy więc serdeczne podziękowanie za ich trud, który ułatwi kwerendzistom dotarcie do bogatych zasobów archiwów kościelnych w Polsce.

⁷ *Archiwa w Polsce. Informator adresowy (stan z 1 sierpnia 1994 roku)*, Warszawa 1994.

ARCHIWUM ARCHIDIECEZJALNE W BIAŁYMSTOKU

Znak: AAB
Adres: 15-077 Białystok, ul. Warszawska 46, tel. (0-85) 41-31-57
Dyrektor: ks. dr Tadeusz Krahel
Czytelnia: czynna – codziennie w godz. 9.00-13.00 i 15.00-18.00
liczba miejsc do pracy – 20; czytelnia wspólna dla Biblioteki
Wyższego Seminarium Duchownego i Archiwum

Archidiecezja (zarys historyczny)

Archidiecezja w Białymstoku – takiej nazwy używano na określenie tej części archidiecezji wileńskiej, która po 1945 r. znalazła się w granicach politycznych Polski. Białystok był centrum administracji kościelnej dla tej części archidiecezji wileńskiej. Tutaj zamieszkał abp Romuald Jałbrzykowski i tu funkcjonowały centralne urzędy i instytucje diecezjalne, jak: Kuria Arcybiskupia, Sąd Arcybiskupi, Wydział Teologiczny Uniwersytetu Stefana Batorego, Wyższe Seminarium Duchowne i Kapituła. W 1992 r., po reorganizacji diecezji i prowincji kościelnych w Polsce, została utworzona metropolia białostocka, w skład której weszły, obok archidiecezji białostockiej, diecezje łomżyńska i drohiczyńska.

Dzieje Archiwum

Już bp Henryk Gulbinowicz zamierzał zorganizować w latach siedemdziesiątych Archiwum Archidiecezjalne. Z jego inicjatywy w 1975 r. dwaj docenci Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego: Stanisław Litak i Wiesław Müller uporządkowali archiwum i księgozbiór parafii prokatedralnej pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Białymstoku. Po kilkakrotnych przeprowadzkach archiwalia te znalazły wreszcie w 1979 r. pomieszczenie w gmachu Wyższego Seminarium Duchownego, gdzie zostały oczyszczone i zabezpieczone. W 1980 r. administrator apostolski bp Edward Kisiel zamianował pierwszym dyrektorem Archiwum Archidiecezjalnego ks. T. Krahela. Od tego też czasu datuje się właściwa historia tej instytucji. W trakcie budowy jest nowe pomieszczenie dla Archiwum.

Zasób

Zasadniczo wszystkie archiwalia kościelne odnoszące się do archidiecezji wileńskiej pozostały w Wilnie. W Dziale Rękopisów Biblioteki Litewskiej Akademii Nauk (adres: 2632 Vilnius, Zigimantu 2/8) przechowywane są m.in. 1. dokumenty pergaminowe kapituły wileńskiej (1387-1922); sygn. F 6; 440 jedn. inw., 2. zbiór kapituły wileńskiej (1391-1940); sygn. F 43; 27511 jedn. inw., 3. akta Kurii metropolitalnej wileńskiej (1388-1940); sygn. F 44; 1022 jedn. inw. W Litewskim Państwowym Archiwum Historycznym (adres: 2015 Vilnius, Gerosios Vilties 10) znajduje się m.in. Wileńska Rzymskokatolicka

Kuria Metropolitalna (1468-1940); sygn. F 694; 28694 jedn. inw. i Rzymskokatolicki konsystorz duchowny biskupstwa wileńskiego (1391-1915); sygn. F 604; 45339 jedn. inw.

1. *Charakterystyka:*

Główny zrząd Archiwum stanowi zespół akt parafii pw. Wniebowzięcia NMP w Białymstoku. Najcenniejsza część to Archiwum Archidiakańskie. Składają się nań: właściwe archiwum archidiakonów białostockich oraz zbiór dokumentów i akt od XVI do początków XIX w. z terenu tegoż archidiakonatu.

W Archiwum gromadzone są archiwalia po zmarłych kapłanach, wspomnienia i pamiętniki oraz wszystkie materiały dotyczące terenów Archidiecezji.

Z instytucji diecezjalnych jedynie Wyższe Seminarium Duchowne przekazuje swe archiwalia do Archiwum. Rozpoczęto już przejmowanie archiwów parafialnych.

2. *Podstawowe języki:* polski, łaciński, rosyjski.

Księgozbiór podręczny

Na miejscu jest dostępna Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego.

Publikacje o Archiwum

Kraheil T., *Archiwum Archidiecezjalne w Białymstoku*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 53 (1986) s. 41-42.

ARCHIWUM METROPOLITALNE W CZĘSTOCHOWIE

Adres: 42-200 Częstochowa, ul. Św. Barbary 41, tel. (0-34) 65-12-15

Dyrektor: ks. dr Stefan Mizera

Czytelnia: czynna – od poniedziałku do piątku w godz. 9.00-12.00

liczba miejsc do pracy – 20

pomoce techniczne – kserokopiarka

Archidiecezja (zarys historyczny)

Diecezja częstochowska została erygowana przez papieża Piusa XI bullą *Vixdum Poloniae unitas* z 1925 r. i włączona do metropolii krakowskiej. Katedrą został kościół pw. Św. Rodziny, a pierwszym biskupem Teodor Kubina. Kurię i Sąd Biskupi zorganizowano w kwietniu 1926 r. Kapituła katedralna została erygowana w 1951 r. W roku 1992 diecezja częstochowska została podniesiona do rangi archidiecezji.

Dzieje Archiwum

Dopiero katalog diecezjalny na rok 1978 wymienił archiwum jako samodzielny instytucję diecezjalną, która posługiwała się nazwą „Archiwum Die-

cezji w Częstochowie”. W dwa lata później przyjęto nazwę „Archiwum Diecezjalne w Częstochowie”. W początkowych latach istnienia diecezji kierownikiem Archiwum, które było właściwie składnicą akt kancelaryjnych, był notariusz Kurii. Od 8 IX 1950 r. Archiwum miało już samodzielnego archiwariusza w osobie ks. Walentego Patykiewicza (zmarł w 1980 r.). Obok niego pracowali w Archiwum w charakterze pracowników naukowych: ks. dr Jerzy Wolny, ks. dr Marcei Dewudzki i ks. dr Jan Związek, który w latach 1983-1985 był dyrektorem tej instytucji. Po II wojnie światowej Archiwum kilkakrotnie przenoszono. W latach siedemdziesiątych znalazło się ono na dłuższy okres czasu w wieży bazyliki katedralnej w Częstochowie. W maju 1994 r. nowy dyrektor ks. Stefan Mizera, po przygotowaniu odpowiednich pomieszczeń na magazyny i pracownię naukową, przeniósł cały zasób archiwalny do gmachu Częstochowskiego Seminarium Metropolitalnego.

Zasób

1. Charakterystyka:

I. Regesty, oblaty i kopiarze, dokumenty ocalałe z pozyskanych archiwów podworskich – m.in. kopiarze z: Sączowa (od 1224 r.), Koziegłów (od 1516 r.), Brzeźnicy (od 1440 r.), Popowa (od 1577), Krzepic (z XIX w., pokanonicki), Wielunia (1359-1636), Przystajni (od 1598 r.), Radomska (od 1506 r.).

II. Akta biskupie, konsystorskie i dziekańskie; ponad 300 j.a.:

– akta przejęte z Archiwum Diecezjalnego w Kielcach (akta personalne księży, akta Konsystorza Generalnego w Kielcach dotyczące 29 parafii i klasztoru paulinów w Leśniowie),

– akta Konsystorza Generalnego w Kaliszu (1818-1887),

– akta Konsystorza Foralnego w Piotrkowie Tryb. (1818-1918); 102 j.a.,

– akta dziekańskie – dekanaty: będziński, brzeźnicki, częstochowski, piotrkowski (tuszyński), siewierski i wieluński.

III. Akta parafialne.

IV. Akta kancelarii biskupów częstochowskich i kurialne. Jest to zespół samodzielny, przechowywany w pomieszczeniach Kurii Metropolitalnej.

V. Zbiór łacińskich ksiąg metrykalnych (od XVI w.).

VI. Stowarzyszenia Katolickie (1924-1956); 72 j.a. – materiały do zagadnień duszpasterstwa wojskowego, Krucjaty Eucharystycznej, Związku Sodalicii Mariańskiej szkół średnich, Stowarzyszenia Robotników Chrześcijańskich, Stowarzyszenia Wychodźców Polskich, Instytutu Wyższej Kultury Religijnej w Częstochowie, Katolickiego Stowarzyszenia Dobroczynności „Caritas”, Akcji Katolickiej, szkolnictwa parafialnego, Gimnazjum biskupiego w Wieluniu.

VII. Varia

– akta personalne zmarłych kapłanów; 365 j.a.,

– rubrycele (od 1808 r.),

– Księgi reskryptów; ponad 20 j.a., zawierają: rozporządzenia carskie, cesarskie (Prusy), wypisy z Dzienników Urzędowych poszczególnych gubernii oraz Akta Nowego Śląska.

2. Pomoce archiwalne:

a) opublikowane – Związek J., *Inwentarz ksiąg konsystorskich i dziekańskich w Archiwum Diecezjalnym w Częstochowie*, „Ziemia Częstochowska”, 19 (1993) s. 4-14; tenże, *Inwentarz łacińskich ksiąg metrykalnych Archiwum Diecezjalnego w Częstochowie*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 37 (1978) s. 175-220, 38 (1979) s. 37-72, 39 (1979) s. 5-40, 40 (1980) s. 289-328, 41 (1980) s. 53-90.

b) nieopublikowane – prowizoryczny inwentarz zasobu archiwalnego po raz pierwszy sporządził ks. W. Patykiewicz pod koniec lat sześćdziesiątych. Nowe inwentarze w maszynopisie sporządził ks. J. Związek dla pozostałych zespołów.

3. Stan zmikrofilmowania zasobu:

W 1959 r. Biblioteka Narodowa w Warszawie zmikrofilmowała zbiory Archiwum.

4. *Rozmiary zasobu*: ok. 42 tys. j.a.

5. *Podstawowe języki*: łaciński, rosyjski, niemiecki, francuski.

Księgozbiór podręczny

Związany jest głównie z dziejami kościelnymi terenów diecezji częstochowskiej. Są to: czasopisma diecezjalne, opracowania monograficzne i artykuły poświęcone przeszłości tych terenów oraz słowniki, encyklopedie i wydawnictwa o charakterze ogólnym.

Publikacje o Archiwum

Mizera S., *Zbiory Archiwum Metropolitalnego w Częstochowie oraz niektórych archiwów parafialnych w kontekście prac nad monografią historyczną Częstochowy* (artykuł oddany do druku w wydawnictwie Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie: „Prace Naukowe”); Patykiewicz W., *Powstanie Archiwum Diecezjalnego w Częstochowie*, „Częstochowskie Wiadomości Diecezjalne”, 43 (1969) s. 91-94; Związek J., *Archiwum Diecezjalne w Częstochowie*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 53 (1986) s. 43-56; tenże, *Zbiór łacińskich ksiąg metrykalnych w Archiwum Diecezjalnym w Częstochowie*, „Częstochowskie Studia Teologiczne”, 3 (1975) s. 115-132.

ARCHIWUM DIECEZJALNE W DROHICZYNIE

Adres: 17-312 Drohiczyn n. Bugiem, ul. Kościelna 10, tel. centrala w Drohiczynie (0-85) 55-43-12, nr Wyższego Seminarium Duchownego – 46

Dyrektor: ks. Eugeniusz Borowski

Interesanci przyjmowani są – po uprzednim uzgodnieniu terminu

Diecezja (zarys historyczny)

Diecezja w Drohiczynie nad Bugiem (tak nazywana od 1950 r.) była resztką diecezji pińskiej (utworzonej w 1925 r. z części diecezji mińskiej i wileńskiej), która po 1945 r. znalazła się w granicach Polski. W wyniku reorganizacji, w 1992 r., diecezji i prowincji kościelnych w Polsce, diecezja drohiczyńska weszła w skład metropolii białostockiej.

Dzieje Archiwum

Archiwalia diecezji pińskiej sprzed 1945 r. pozostały w Pińsku, poza tymi archiwami parafialnymi, które znalazły się po stronie polskiej. W Archiwum w Drohiczynie przechowywane są więc akta centralnych instytucji diecezjalnych od 1945 r. Archiwum mieści się w gmachu Wyższego Seminarium Duchownego.

Zasób

1. Charakterystyka:

- Akta Kurii Diecezjalnej (od 1945 r.).
- Akta Sądu Kościelnego.
- Akta parafialne.
- Duplikaty ksiąg metrykalnych.

ARCHIWUM ARCHIDIECEZJALNE W GDAŃSKU

Znak: AAGD

Adres: 80-330 Gdańsk-Oliwa, ul. Cystersów 15

Dyrektor: ks. dr Tadeusz Bach

Czytelnia: czynna – od wtorku do piątku w godz. 9.00-13.00
liczba miejsc do pracy – 6

Diecezja (zarys historyczny)

Dekretem Kongregacji Konsystorialnej z 21 IV 1922 r. została utworzona administracja apostolska na terenie Wolnego Miasta Gdańska. Administratorem apostolskim został mianowany bp Edward O'Rurke. Pius XI 30 XII 1925 r. erygował samodzielną diecezję ze stolicą w Gdańsku-Oliwie. Otrzymała ona status diecezji „wyjętej”. Kościołem katedralnym został pocysterski kościół pw. Świętej Trójcy w Oliwie. Od 1972 r. diecezja gdańska była sufraganią archidiecezji gnieźnieńskiej. W 1976 r. wznowił działalność Sąd Biskupi. W 1978 r. została ustanowiona kapituła katedralna i Diecezjalna Rada Dusz-

pasterska. Po reorganizacji diecezji i prowincji kościelnych w Polsce 25 III 1992 r. diecezja gdańska została podniesiona do rangi archidiecezji.

Dzieje Archiwum

Archiwum erygowane zostało 14 grudnia 1992 r.

Zasób

1. *Charakterystyka:*

- Akta parafii gdańskich i żuławskich (1822-1922).
- Akta Biskupów Gdańskich (1922-1971).
- Akta Kurii Biskupiej Gdańskiej (1922-1971).

2. *Pomoce archiwalne:*

W Archiwum dostępny jest inwentarz w maszynopisie.

- 3. *Podstawowe języki:* polski, niemiecki, łaciński.
- 4. *Rozmiary:* łącznie 103 mb.

Księgozbiór podręczny

Liczy 253 woluminy.

Publikacje o Archiwum

Regulamin Archiwum Archidiecezjalnego w Gdańsku, „Miesięcznik Archidiecezji Gdańskiej”, 37 (1993) nr 4-6, s. 66; *Statut Archiwum Archidiecezjalnego w Gdańsku*, „Miesięcznik Archidiecezji Gdańskiej”, 37 (1993) nr 4-6, s. 63-65.

ARCHIWUM ARCHIDIECEZJALNE W GNIEŹNIE

Adres: 62-200 Gniezno, ul. Kolegiaty 2, tel. (0-66) 26-19-09, fax 26-21-05

Dyrektor: ks. dr Marian Aleksandrowicz

Czytelnia: czynna – od poniedziałku do soboty w godz. 9.00-14.00

Archidiecezja (zarys historyczny)

Archidiecezja gnieźnieńska powstała na przełomie lat 999 i 1000, w związku z tworzeniem się organizacji Kościoła w Polsce. Pierwszym biskupem i organizatorem życia kościelnego był bł. Radzim Gaudenty. Początki kapituły katedralnej sięgają XI w. W 1821 r. papież Pius VII bullą *De salute animarum* połączył archidiecezję gnieźnieńską z diecezją poznańską (wyniesioną jednocześnie do rządu archidiecezji) unią personalną na zasadzie równorzędności. Dnia 4 III 1946 r. unię tę Stolica Apostolska rozwiązała i połączyła archidiecezję gnieźnieńską z archidiecezją warszawską unią „ad personam”, którą papież Jan Paweł II rozwiązał w 1992 r.

Dzieje Archiwum

Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie zostało erygowane w 1960 r. jako samodzielna, centralna instytucja diecezjalna, mająca za zadanie gromadzenie, przechowywanie i udostępnianie akt z terenów archidiecezji gnieźnieńskiej. Początkowo jej zasób stanowiło tylko Archiwum Kapituły Metropolitalnej. W 1962 r. przekazano do Archiwum akta Konsystorza Generalnego. W następnych latach oddawano do Archiwum zasoby archiwalne innych centralnych instytucji diecezjalnych. Równocześnie prowadzono akcję gromadzenia, scalania i zabezpieczania dawnych akt parafialnych i dekanalnych. Niemal wszystkie zasoby archiwalne instytucji kościelnych, działających na terenie archidiecezji gnieźnieńskiej, uległy zdekompletowaniu w ciągu wieków. Niemal w całości zniszczone zostały akta działalności arcybiskupów gnieźnieńskich, które przeniesione w XIX w. z Łowicza do Warszawy, spłonęły tam podczas powstania w 1944 r.

Zasób

1. Charakterystyka:

Archiwum Konsystorza Generalnego (1403-1942) – Acta actorum (od XV w.), Prolataria sententiarum (1433-1525, 1540-1601), Constitutiones procuratorum (1440-1454, 1484-1527), Depositiones testium, korespondencja (1781-1816), Acta visitationum, Acta postkurialia, Acta acticata.

Archiwum Kurii Metropolitalnej (1742-1939) – 1. Generalia (1742-1939); 520 j.a., 2. Akta parafii (koniec XVIII w.-1939); 42 mb.

Archiwum Trybunału Metropolitalnego (1760-1939) – 1. Generalia (1760-1939); 23 j.a., 2. Sprawy karne i sporne duchowieństwa (1789-1939); 227 j.a., 3. Sprawy majątkowe (1788-1939); 160 j.a., 4. Sprawy małżeńskie (1785-1939); 755 j.a.

Archiwum Kapituły Metropolitalnej (1408-1939); sygn. ACap.; 31 498 j.a.

Zbiór dokumentów (1136-1931) – 1. grupa gnieźnieńska; sygn. Dypl: Gn.; 1303 j.a., 2. grupa trzemeszeńska; sygn. Dypl: Tr.; 217 j.a.

Zbiór listów (od XV w.).

Archiwum Seminarium Duchownego w Gnieźnie (1718-1939) – 1. Wychowanie (1718-1927), 2. Regulaminy i programy nauczania (1864-1927), 3. Biblioteka (1907-1931), 4. Dochody i rozchody (1796-1938), 5. Kontrakty i rachunki (1828-1887), 6. Majątek Braciszewo (1830-1910), 7. Inwentarze (1796-1866), 8. Korespondencja (1807-1935), 9. Konwikt arcybiskupi (1910-1919), 10. Seminarium zagraniczne (1934-1939), 11. Rekolekcje kapłańskie (1935).

Akta dekanalne (1745-1945); 225 j.a. – dekanaty: Św. Trójcy (1798-1912), miłośławski (1805-1947), pleszewski (1745-1924), powidzki 1821-1950).

Akta parafialne; 1818 j.a. + 1 mb.

Schematyzmy Archidiecezji Gnieźnieńskiej (1763-1971).

Muzykalia gnieźnieńskie (XVIII-pocz. XX w.); 8 mb.

2. Pomoce archiwalne:

a) opublikowane – Aleksandrowicz M., Rył J., Zientarski W., *Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie*, w: *Dzieje Poznania i województwa poznańskiego. Informator o materiałach archiwalnych*, t. 2, red. C. Skopowski, Warszawa 1982, s. 85-235 (informator o zasobie archiwalnym),

b) nieopublikowane – inwentarze książkowe i kartkowe, indeksy.

Publikacje o Archiwum

Zientarski W., *Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie*, „*Studia Gnesnensia*”, 1 (1975) s. 253-256.

ARCHIWUM KATEDRALNE W KAMIENIU POMORSKIM

Adres: 72-400 Kamień Pomorski, Pl. Katedralny 8, tel. (0-928) 20-554

Dyrektor: w/z ks. Grzegorz Wejman

Czytelnia: pomieszczenie na czytelnię będzie przekazane z końcem 1995 r.

Dzieje Archiwum

Początki zbiorów archiwalnych wiążą się z przeniesieniem stolicy biskupstwa pomorskiego do Kamienia, które nastąpiło na mocy bulli papieża Klemensa III *Ex iniuncta nobis a Deo apostolatus* z 24 II 1188 r. Archiwum początkowo mieściło się w Kurii biskupiej i w Kurii Tezauriusza. W XVI w. przeniesiono je do skarbcza katedry, a w XIX w. do kapitułarza katedry kamieńskiej, gdzie pozostaje do dnia dzisiejszego. Z końcem 1995 r. Archiwum otrzyma nowe pomieszczenia w gmachu dawnej kurii biskupa kamieńskiego, przy Placu Katedralnym 7. W ciągu wieków Archiwum poniosło duże straty. Wiele akt zaginęło bądź uległo rozproszeniu. Akta Archiwum Kapituły Katedralnej w Kamieniu z lat 1478-1823 znajdują się w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Szczecinie. Na przełomie lat 1962/1963 Archiwum kamieńskie wzbogaciło się o archiwalia z Gryfic, wywiezione stamtąd z powodu braku właściwej opieki.

Zasób

1. *Charakterystyka:*

W okresie międzywojennym Georg Kupke podzielił zasób następująco:

I. Superintendentura – 1. Akta (1593-1920), 2. Księgi rachunkowe (1697-1927).

II. Domarchiv – 1. Księgi kościelne (1632-1933), 2. Dokumenty (1560-1777); odpisy dokumentów (1124-1593), 3. Akta (1563-1933).

III. Kościół Św. Mikołaja w Kamieniu – 1. Księgi kościelne (1677-1933), 2. Księgi rachunkowe (1742-1888), 3. Kronika (1817-1888), 4. Akta (1567-1927), 5. Odpis Matrykuły (1594).

IV. Wspólnota staroluterańska – Księgi kościelne (1837-1933).

2. Podstawowe języki: niemiecki, łaćniński.

ARCHIWUM ARCHIDIECEZJALNE W KATOWICACH

Znak: AAKat
Adres: 40-043 Katowice, ul. Wita Stwosza 16
tel. (0-32) 51-21-60 wewn. 05
Dyrektor: mgr Halina Kowalczyk
Czytelnia: czynna – poniedziałek, wtorek, piątek w godz. 9.00-15.00
środa, czwartek w godz. 12.00-18.00
liczba miejsc do pracy – 5

Archidiecezja (zarys historyczny)

W związku ze zmianami politycznymi na Górnym Śląsku po I wojnie światowej ordynariusz wrocławski kard. A. Bertram utworzył 21 X 1921 r. delegaturę biskupią dla polskiej części Górnego Śląska. Jurysdykcję na tym terenie powierzył ks. J. Kapicy, proboszczowi w Tychach. W 1922 r. administratorem apostolskim dla polskiego Górnego Śląska został mianowany salezjanin ks. August Hlond. Diecezja katowicka została powołana do życia bullą papieża Piusa XI *Vixdum Poloniae unitas* z 28 X 1925 r.; weszła w skład metropolii krakowskiej. Pierwszym biskupem katowickim został mianowany ks. August Hlond. Bullą *Divini disponente clementia* z 22 I 1926 r. Pius XI erygował kapitułę katedralną. Na prokatedrę wyznaczono kościół ŚŚ. Piotra i Pawła w Katowicach. Dnia 20 X 1955 r. odbyła się konsekracja nowo wybudowanej katedry pw. Chrystusa Króla w Katowicach. W 1992 r. diecezja katowicka została podniesiona do rangi archidiecezji.

Dzieje Archiwum

Fundament Archiwum stanowiły początkowo (i w dużej mierze stanowią nadal) akta przekazane przez biskupstwo wrocławskie. Pierwsze archiwalia napłynęły z Wrocławia w 1923 r. Po utworzeniu w 1925 r. diecezji katowickiej Archiwum wzbogaciło się o akta zlikwidowanego Wikariatu Generalnego w Cieszynie. W 1936 r. Archiwum przeniesiono do nowo wybudowanego gmachu Kurii Diecezjalnej przy ul. Jordana 39. W czasie II wojny światowej, podczas oswoadzenia Śląska, spłonęły na plebanii w Imielinie „akta ogólne” Cieszyńskiego Wikariatu Generalnego, ulokowane tam dla lepszego ich zabezpieczenia. Archiwum zostało formalnie erygowane 3 IV 1991 r. Biskup Damian Zimoń zatwierdził jego Statut i Regulamin. W tym samym roku Archiwum odzyskało akta, które po II wojnie światowej przejęte zostały przez Archiwum Państwowe w Katowicach. Od 1 IV 1994 r. czynna jest pracownia udostępniania zbiorów w pomieszczeniu specjalnie do tego przygotowanym.

Zasób

1. Charakterystyka:

Kancelaria Biskupa Adamskiego; sygn. KBA.

Kancelaria Biskupa Bednorza; sygn. KBB.

Kancelaria Biskupa Bieńka; sygn. KBJB.

Kancelaria Wikariusza Kapitulnego J. Piskorza; sygn. KJP.

Kancelaria Biskupa Lisieckiego; sygn. KBL.

Kancelaria Biskupa Hlonda; sygn. KBH.

Spuścizny; sygn. S.

Akta Rzeczowe; sygn. AR.

Akta Personalne; sygn. AP.

Akta Lokalne – gruntowe, budowy, ogólne, obsadzania, rachunkowe, pożyczki, szkolne, klasztory, inwentarze.

Bullarium Diecezji Katowickiej; sygn. BL.

Zbiór Kartograficzny.

Zbiór Fotograficzny.

2. Pomoce archiwalne:

W pracowni udostępniania zbiorów znajdują się inwentarze kartkowe wszystkich podstawowych zespołów. W odniesieniu do Kancelarii Biskupa Adamskiego Archiwum dysponuje również inwentarzem sumarycznym.

3. *Podstawowe języki:* niemiecki, łaciński, czeski, polski.

4. Komputeryzacja:

Prowadzone są już prace nad komputeryzacją Archiwum.

Księgozbiór podręczny

Zawiera wydawnictwa słownikowe, leksykony teologiczne, encyklopedie oraz literaturę poświęconą historii Śląska.

Publikacje o Archiwum

Kowalczyk H., *Sprawozdanie z działalności Archiwum Archidiecezjalnego w Katowicach w okresie od czerwca 1992 do maja 1994 r.*, „Wiadomości Archidiecezjalne”, 62 (1994) nr 5, s. 258-263; Maroń F., *Archiwum Diecezjalne w Katowicach jego początki, dzieje i obecny stan*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne”, 7 (1974) s. 5-24; *Regulamin Archiwum Diecezjalnego*, „Wiadomości Diecezjalne”, 59 (1991) nr 6, s. 183; *Statut Archiwum Diecezjalnego*, „Wiadomości Diecezjalne”, 59 (1991) nr 6, s. 181-182.

ARCHIWUM DIECEZJALNE W KIELCACH

Znak: ADK

Adres: 25-013 Kielce, ul. Jana Pawła II Nr 3, tel. (0-41) 454-25 wewn. 219

Dyrektor: ks. Jan Szarek
Czytelnia: czynna – w dni robocze w godz. 8.00-12.30
liczba miejsc do pracy – 9

Diecezja (zarys historyczny)

Bulla erekcyjna diecezji kieleckiej *Indefessum personarum* została wydana przez papieża Piusa VII dnia 13 VI 1805 r. Faktyczne ogłoszenie erekcji diecezji nastąpiło 30 IX 1807 r. Kolegiata pw. Wniebowzięcia NMP stała się katedrą. Kapituła katedralna została przeniesiona do Kielc z Tarnowa. Pierwszym biskupem kieleckim został Wojciech Górski. Diecezja została zniesiona 30 VI 1818 r. Dopiero papież Leon XIII bullą *Ut primum* z 28 XII 1882 r. przywrócił diecezję kielecką. Biskupem został Tomasz Teofil Kuliński, wikariusz apostolski w Kielcach. Diecezja kielecka przed zniesieniem i po przywróceniu należała do metropolii warszawskiej. Bulla *Vixdum Poloniae unitas* z 28 X 1925 r. podporządkowała ją metropolii krakowskiej.

Dzieje Archiwum

Po roku 1917 został mianowany archiwariusz, który zajął się porządkowaniem akt. Podczas II wojny światowej zasób archiwalny nie ucierpiał zbyt. Zniszczono jedynie, na początku działań wojennych, część akt personalnych księży. Od zakończenia wojny aż do 1984 r. magazyn Archiwum znajdował się w dwóch salach Seminarium Duchownego w Kielcach. Brak pracowni naukowej powodował, iż zasoby Archiwum udostępniano badaczom w minimalnym stopniu. W 1984 r. Archiwum znalazło pomieszczenie w budynku Kurii Diecezjalnej w Kielcach. Dysponuje obecnie magazynem o powierzchni ok. 100 m² (półki mają łączną długość ok. 500 m), pracownią – czytelnią o powierzchni 30 m² i pokojem służącym jako biuro.

Zasób

1. Charakterystyka:

Akta konsystorskie i kurialne (1805-1980) – a) akta personalne biskupów i księży; sygn. XA – XŻ, b) akta dotyczące parafii – korespondencja między Konsystorzem, Kurią a daną parafią; sygn. PA – PŻ; 664 j.a., c) akta dotyczące duszpasterstwa – m.in. wizytacje biskupie i dziekańskie, okólniki biskupie, akta odnoszące się do dóbr diecezjalnych, dobroczynności chrześcijańskiej i Caritasu, domów zakonnych, katechizacji, Seminarium Duchownego, Akcji Katolickiej, Katolickich Organizacji Młodzieżowych i korespondencja między Konsystorzem, Kurią a władzami administracji państwowej; sygn. OA-OZ; ok. 1800 j.a.

Akta Wyższego Seminarium Duchownego w Kielcach (1529-1971); sygn. SD; 228 j.a.

Akta Niższego Seminarium Duchownego (1947-1961); sygn. NSD; 66 j.a.

Akta Kapituły Katedralnej w Kielcach (1359-1990); sygn. Kap.K.; 53 j.a.

Akta Szkół Katolickich (1928-1961); sygn. SK; 132 j.a.

Akta Sądu Biskupiego (1900-1960); sygn. I.

Akta Kolegiat i Oficjalatów – a) Kolegiata Kurzelowska (1544-1864) sygn. IIKK; 11 j.a., b) Kolegiata i Oficjalat Pilicki (1612-1827); sygn. IIKP; 12 j.a., c) Kolegiata Skalbmierska (1571-1790); sygn. IIKS; 4 j.a., d) Kolegiata Wiśliczka (1599-1911); sygn. IIKW; 5 j.a.

Księgi metrykalne (głównie z lat 1800-1860, nieliczne z 2 poł. XVIII w.).

Duplikaty ksiąg metrykalnych (1946-1990).

Dokumenty pergaminowe i papierowe (1313-1903); 112 j.a.

2. Pomoce archiwalne:

Istnieje jedynie inwentarz kartkowy, przechowywany w biurze Archiwum.

3. Stan zmikrofilmowania zasobu:

Zmikrofilmowano księgi metrykalne. Poza tym część akt zmikrofilmował Ośrodek ABMK przy KUL – B. Kumor, *Katalog mikrofilmów Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*, nr 1, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 6 (1963) s. 82-83.

4. Podstawowe języki: polski, rosyjski, łaciński, niemiecki.

Księgozbiór podręczny

Encyklopedie, słowniki, nieliczne opracowania historyczne.

Publikacje o Archiwum

Erekcja Archiwum Diecezjalnego, „Kielecki Przegląd Diecezjalny”, 26 (1939) s. 162-169; Olszewski D., *Akta Konsystorza Kieleckiego jako podstawa źródłowa do badań nad parafiami i duchowieństwem pierwszej połowy XIX wieku*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 19 (1969) s. 5-30.

ARCHIWUM KAPITUŁY KATEDRALNEJ W KRAKOWIE

Adres: 31-001 Kraków, Wawel 3, tel. (0-12) 22-98-32

Dyrektor: ks. Janusz Bielański

Czytelnia: czynna – od poniedziałku do soboty w godz. 9.00-13.00,

Dzieje Archiwum

W inwentarzu katedry krakowskiej z 1110 r. wymienione są już rękopisy, które stanowiły część Archiwum. Przechowywano je w kapitularku lub w pobliskiej zakrystii. Opiekę nad Archiwum sprawował notariusz, który nie był członkiem kapituły. Dopiero 5 listopada 1721 r. utworzono w kapitule urząd kanclerza „dla potrzeby Archiwum”. Jemu powierzono opiekę nad całym „Archiwum Pism Kościoła Katedralnego Krakowskiego”. Tę pralaturę nada-

no Mikołajowi Wyżyckiemu. W 1757 r. istniał jeszcze osobny kanonik archiwista, ks. Walenty Pruski. Beneficjum kanclerskie było obsadzane regularnie aż do chwili, gdy rząd austriacki skonfiskował jego dochody.

Zasób

1. Charakterystyka:

I. Dyplomy pergaminowe (od 1166 r.); 1260 j.a.

II. Księgi archiwalne – 1. Acta actorum (od 1478 r.). 2. Kopiarusze. 3. Księgi wizytacyjne. 4. Archiwum dóbr pabianickich. 5. Regestra preceptorum et expositorum (dochody i rozchody). 6. Regestra praesentiarum. 7. Inwentarze i rewizje dóbr biskupich. 8. Registry kontrybucji. 9. Libri privilegiorum.

2. Stan zmikrofilmowania zasobu:

Ośrodek ABMK przy KUL zmikrofilmował głównie księgi wizytacyjne, które znajdowały się w depozycie w Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie – B. Kumor, *Katalog mikrofilmów Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*, nr 3, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 6 (1963) s. 85-86, nr 4, tamże, 31 (1975) s. 307-314.

Księgozbiór podręczny

Biblioteka Kapitulna.

Publikacje o Archiwum

Glemma T., *Z dziejów Archiwum Kapituły Katedralnej Krakowskiej*, „Polonia Sacra”, 4 (1951) s. 381-399; Polkowski I., *Sprawozdanie o drugim dziale ksiąg Archiwum Kapituły Katedralnej Krakowskiej*, „Rozprawy i Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału Historyczno-Filozoficznego Akademii Umiejętności”, 18 (1885) s. 28-45.

ARCHIWUM KURII METROPOLITALNEJ W KRAKOWIE

Znak: AKMKr

Adres: 31-004 Kraków, ul. Franciszkańska 3, tel. (0-12) 21-15-33, 21-14-06 wewn. 248

Dyrektor: ks. Andrzej Sapeta

Czytelnia: czynna – od poniedziałku do piątku w godz. 9.00-13.00, z wyjątkiem świąt kościelnych i państwowych oraz ferii świątecznych i wakacji (lipiec i sierpień)

liczba miejsc do pracy – 24

pomoce techniczne – czytnik do mikrofilmów

Archidiecezja (zarys historyczny)

Wobec braku dokumentu fundacyjnego i erekcyjnego, przyjmuje się, że biskupstwo krakowskie powstało w 1000 r., w związku ze zjazdem gnieźnieńskim. Była to, według Długosza, diecezja „jedna z największych w Kościele”. Pierwszym biskupem był Poppo. Do końca XVIII w. diecezja krakowska należała do gnieźnieńskiej prowincji kościelnej. Na mocy brewe papieża Piusa VII z 19 VIII 1807 r. została ona wyłączona z metropolii gnieźnieńskiej i włączona do lwowskiej prowincji kościelnej. W 1809 r. Kraków znalazł się w granicach Księstwa Warszawskiego, dlatego w 1811 r. jurysdykcja metropolity lwowskiego w stosunku do tej diecezji została zawieszona. W 1818 r. papież Pius VII bullą *Ex imposita nobis* poddał ją metropolii warszawskiej. Diecezja krakowska, zreorganizowana na mocy bulli papieża Leona XIII *Sanctae Apostolicae Sedis* z 20 I 1880 r., otrzymała status biskupstwa „wyjątego”; podporządkowana została bezpośrednio Stolicy Apostolskiej. W 1889 r. cesarz Franciszek Józef I przywrócił biskupom krakowskim tytuł książęcy (odebrany w 1803 r.). Na mocy bulli papieża Piusa XI *Vixdum Poloniae unitas* z 28 X 1925 r. utworzona została metropolia krakowska.

Dzieje Archiwum

Acta biskupów krakowskich oraz akta konsystorza przechowywano w wieku XV w, odstąpionym przez Jana Długosza biskupowi Tomaszowi Strzępińskiemu, domu przy ul. Kanoniczej, w którym mieściła się kancelaria konsystorska. Przekazywano tu także akta Kurii Biskupiej, jak również protokoły wizytacji odbywanych z polecenia biskupa. Na początku XIX w. (ok. 1820 r.) akta przeniesiono do pałacu biskupiego przy ul. Franciszkańskiej, gdzie mieszczą się do dzisiaj.

Zasób

1. Charakterystyka:

Acta episcopalia (1466-1800) – część woluminów zawiera tylko sprawy określonego rodzaju: instytuowanie na beneficja (t. 8, 9, 14, 22, 27), dokumenty fundacji i erekcji (t. 10, 14, 23, 27), akta świeckiej władzy biskupów (t. 34, 37, 51), dyspensy i pozwolenia czyli tzw. *acta gratiosa* (t. 98, 99, 112); sygn. AEp, t. 1-122 (brak 6 tomów).

Acta administrativa wikariuszy kapitulnych z okresów wakansu na stolicy biskupiej – sygn. AAdm, t. 1-26.

Acta wizytacji – sygn. AV, t. 1-59 z lat 1591-1800,
– sygn. AVCap, t. 1-67 z lat 1565-1746.

Księgi czynności pontyfikalnych – święcenia, bierzmowania, konsekracje kościołów i ołtarzy, t. 1-12 z lat 1646-1835 oraz 3 księgi egzaminowanych przed święceniami z lat 1573-1614.

Akta konsystorskie – Acta officialia (1433-1796), t. 1-206,
– ich niekompletne bruliony i załączniki (producta),
– zespoły szczytkowe (1593-1786): metryki 9 parafii.

Wiek XIX i XX – Księgi podawcze i fascykuły rzeczowe: akta parafii (sygn. APA), personalne (sygn. Pers), seminarium, zakony, szkolnictwo, wizytacje dziekańskie, kopie metryk (dla znacznej części parafii od początku XIX w.).

2. Pomoce archiwalne:

a/ inwentarze (maszynopisy):

– Tymczasowy Katalog Archiwum Konsystorskiego w Krakowie, oprac. Stanisław Kuraś, Kraków 1956,

– Inwentarz generalny akt Ks. Kardynała Adama Stefana Sapichy Księcia Metropolity Krakowskiego, oprac. ks. Jan Piwowarczyk, 4 tomy,

b/ kartoteki:

– Akta dotyczące poszczególnych parafii Diecezji Krakowskiej APA,

– Inwentarz parafii i kościołów Diecezji Krakowskiej IPK.A,

– Akta poszczególnych parafii należących do dawnej Diecezji Krakowskiej APB.APC,

– Inwentarz parafii i kościołów dawnej Diecezji Krakowskiej IPK.B,

– Akta personalne księży Diecezji Krakowskiej Pers A,

– Akta personalne księży z innych polskich diecezji Pers B,

– Akta wizytacji biskupich AV,

– Akta wizytacji biskupich przeprowadzanych przez Kapituły AVCap,

– Akta gratiosa AG,

– Korespondencja w sprawie fundacji na rzecz kościołów parafialnych, klasztorów, ubogich itp. oraz fundacji mszalnych AF,

– Mapy, plany sytuacyjne, urbanistyczne, architektoniczne itp. K,

– Akta dotyczące II wojny światowej OK,

– Inwentarze fotografii Fot,

– Akta Ks. Kardynała Karola Wojtyły AKKW,

– Inwentarz akt Duszpasterskiego Synodu Archidiecezji Krakowskiej (1970) 1972-1979 (1981) DSAK,

– Akta święceń L.Ord.

3. Stan zmikrofilmowania zasobu:

Zmikrofilmowano – Akta wizytacji biskupich (t. 1-2, 4-18, 20-54, 56-63), Acta episcopalia (t. 1, 3-39, 41-46, 48-56, 58-126), Akta wizytacji biskupich przeprowadzanych przez Kapituły (t. 17, 20-26, 28-30, 32-36, 37-42, 44-45, 48-50, 53-63, 65-67), Acta officialia (t. 1-46), Index actorum (I, II, III, IV), Korespondencję Bpa J. K. Sołtyka z Gubernium Lwowskim (t. I-III), Spis Ludności Diecezji Krakowskiej (1786 r.), Akta święceń (t. 1-10, 12-19), Akta Ks. Kardynała Karola Wojtyły (częściowo).

Część akt zmikrofilmował Ośrodek ABMK przy KUL – B. Kumor, *Katalog mikrofilmów Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy*

Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, nr 4, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 31 (1975) s. 285-306.

4. *Podstawowe języki*: łaciński, niemiecki, węgierski, rosyjski, polski.

Księgozbiór podręczny

Zawiera podstawowe wydawnictwa źródeł historycznych, wydawnictwa encyklopedyczne, słowniki, dzieła dotyczące historii Kościoła w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem Metropolii Krakowskiej czy Krakowa, monografie miejscowości i osób, prace na temat okupacji niemieckiej, urzędowe pisma diecezjalne, niektóre czasopisma polskie i zagraniczne wydawane przez instytucje katolickie, rubrycele, katalogi kościołów i duchowieństwa, prace sporządzone w oparciu o materiały zaczerpnięte z Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie.

Publikacje o Archiwum

Dudik B., *Archive in Königreiche Galizien*, „Archiv für Österreichische Geschichte”, 39 (1867) s. 46-49; Kracik J., *Najstarsze akta kongregacji dekanalnych w Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 29 (1974) s. 261-272; tenże, *Zasoby Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie*, „Analecta Cracoviensia”, 9 (1977) s. 471-493; Polkowski I., *Archiwum Konsystorza Krakowskiego*, „Czas”, 32 (1879) nr 136-139.

ARCHIWUM ARCHIDIECEZJI LWOWSKIEJ W KRAKOWIE

Adres: 31-002 Kraków, ul. Kanonicza 13.

Archidiecezja (zarys historyczny)

W 1375 r. papież Grzegorz XI wyniósł Halicz do godności arcybiskupstwa metropolii. W 1412 r. na mocy bulli antypapieża Jana XXIII stolica archidiecezji została przeniesiona z Halicza do Lwowa. Kapituła metropolitalna została ufundowana 23 XI 1429 r. przez Władysława Jagiełłę. W latach 1786-1925 do archidiecezji lwowskiej należała również Bukowina. Po drugiej wojnie światowej w granicach Polski znalazła się część dawnej archidiecezji lwowskiej, która nosiła nazwę Administratury Apostolskiej w Lubaczowie. W 1992 r. weszła ona w skład nowo utworzonej diecezji zamojsko-lubaczowskiej.

Dzieje Archiwum

Za rządów abpa Bolesława Twardowskiego powstała myśl uporządkowania zasobu archiwalnego, znajdującego się w Kurii arcybiskupiej we Lwowie.

Zadanie to powierzono Stanisławowi Zajączkowskiemu, który zasób Archiwum uporządkował i w latach 1930-1931 sporządził szczegółowy inwentarz książkowy. Z jego też inicjatywy gromadzono archiwalia parafialne sprzed 1800 r. Nie został jednak zrealizowany postulat włączenia Archiwum Kapituły Metropolitalnej do Archiwum Archidiecezjalnego. Obecnie stanowi ono część Państwowego Archiwum Historycznego we Lwowie. Do 1939 r. Archiwum mieściło się w pałacu arcybiskupim, przy ul. Czarnieckiego 22 we Lwowie. W październiku 1945 r. Archiwum Archidiecezjalne oraz Archiwum i Biblioteka Seminarium Duchownego zostały przewiezione do Krakowa, Tarnowa i Kalwarii Zebrzydowskiej. W latach pięćdziesiątych, z inicjatywy abpa E. Baziaka i ks. M. Rechowicza akta te zwieziono do Lublina i złożono w gmachu Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Dopiero po ukończeniu w 1978 r. budowy gmachu Kurii Arcybiskupiej w Lubaczowie zaczęto wszystkie archiwalia lwowskie tam gromadzić. Wojna, ciągłe zmiany miejsca i niewłaściwe przechowywanie akt spowodowały znaczne ubytki i rozproszenie archiwaliów. Akta personalne duchowieństwa zostały zniszczone, z polecenia abpa B. Twardowskiego, w pierwszych dniach września 1939 r. Księgi metrykalne przejęły w 1939 r. władze radzieckie. W wyniku ewakuacji ze Lwowa, a potem niewłaściwego przechowywania i przewożenia do Lublina fascykuły akt zostały przemieszane. Dużą część uporządkowali pracownicy Ośrodka ABMK. Po przewiezieniu do Lubaczowa porządkowanie zasobu ograniczyło się praktycznie do posegregowania akt i próby określenia ich przynależności zespołowej, przy czym kierowano się zasadniczo kryteriami zewnętrznymi. Zajmowali się tym: ks. Stefan Weretczuk, ks. Mikołaj Owsiański i ks. Mariusz Leszczyński. W połowie 1995 r. Archiwum przewiezione zostało do Krakowa.

Zasób

1. Charakterystyka:

I. Archiwum Konsystorskie – 1. Dokumenty pergaminowe, 2. Księgi Konsystorskie, 3. Akta wizytacyjne (XVI-XIX w.), 4. Registratura Konsystorska (od 1787 r.), 5. Varia; ok. 150 mb.

II. Archiwa parafialne (XVII-XX w.) – zespoły szczątkowe ok. czterystu archiwów; ok. 14,5 mb.

III. Księgi metrykalne (XVI-XX w.); ok. 3 tys. j.a. – 56 mb.

IV. Archiwum Zarządu Dóbr Arcybiskupich (XIX-XX w.) – zespół szczątkowy; ok. 16,5 mb.

V. Archiwum Sądu Kościelnego; ok. 1 mb.

VI. Szczątkowe archiwalia Kapituły Metropolitalnej we Lwowie (XVIII-XX w.); ok. 0,5 mb.

VII. Archiwum Archidiecezji w Lubaczowie (od 1946 r.).

VIII. Archiwum Seminarium Duchownego we Lwowie i Kalwarii Zebrzydowskiej (XVIII-XX w.); ok. 15,5 mb.

IX. Archiwum Instytutu Ubogich (XIX-XX w.); ok. 6 mb.

X. Szczałkowe archiwa niektórych zakonów (XVII-XX w.); ok. 3,5 mb.

2. *Pomoce archiwalne:*

Zajączkowski S., *Inwentarz Archiwum Archidiecezjalnego ob. łac. we Lwowie*, [Lwów 1930/1931], maszynopis; indeks książkowy dla ksiąg metrykalnych; inne archiwalia posiadają jedynie spisy ich zawartości.

3. *Stan zmikrofilmowania zasobu:*

Część zasobu została zmikrofilmowana przez Ośrodek ABMK przy KUL – J. Kania, *Katalog mikrofilmów Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*, nr 5, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 51 (1985) s. 46-104.

4. *Podstawowe języki:* łaciński, niemiecki, polski.

Publikacje o Archiwum

Leszczyński M., *Archiwum Archidiecezji w Lubaczowie*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 53 (1986) s. 57-66; Szurek. S., *Archiwa Archidiecezji Lwowskiej ob. łac.*, „Collectanea Theologica”, 15 (1934) fasc. 3, s. 367-374; Zajączkowski S., *Archiwum Archidiecezjalne obrządku łacińskiego we Lwowie*, Lwów 1932.

ARCHIWUM ARCHIDIECEZJALNE LUBELSKIE

Znak: AAL

Adres: 20-950 Lublin, ul. Prymasa Stefana Wyszyńskiego 2, tel. (0-81) 210-58 lub 210-59 wewn. 24

Dyrektor: ks. prof. dr hab. Henryk Misztal

Czytelnia: czynna – codziennie (oprócz niedziel i świąt) w godz. 9.00-14.00
liczba miejsc do pracy – 8
pomoce techniczne – czytnik do mikrofilmów

Archidiecezja (zarys historyczny)

Papież Pius VII bullą *Quemadmodum Romanorum Pontificum* z 23 IX 1805 r. zniósł diecezję chełmską, a w jej miejsce utworzył lubelską. Stolica diecezji, katedra i kapituła zostały przeniesione z Krasnegostawu do Lublina. Na katedrę wyznaczono kościół pojezuicki pw. Św. Jana Chrzciciela i Św. Jana Ewangelisty, w którym dopiero od 1832 r. mogły odbywać się nabożeństwa. Do 1818 r. diecezja lubelska należała do metropolii lwowskiej. W 1818 r. weszła w skład nowo utworzonej warszawskiej prowincji kościelnej. W ramach reorganizacji diecezji i prowincji kościelnych w Polsce, dokonanej przez papieża Jana Pawła II w 1992 r., diecezja lubelska została podniesiona do godności archidiecezji.

Dzieje Archiwum

Archiwum istnieje od utworzenia diecezji lubelskiej w początkach XIX w. Początkowo mieściło się w kamienicy obok Kolegiaty Św. Michała na Starym Mieście. Po kilku przeprowadzkach, znalazło stałą siedzibę w połowie XIX w., w pomieszczeniach Konsystorza, przylegających do Pałacu Biskupiego. W 1984 r. Archiwum Historyczne otrzymało nowy lokal na pierwszym piętrze budynku zbudowanego obok głównego gmachu Kurii. Duże straty poniosło Archiwum w czasie okupacji hitlerowskiej. Znaczną część akt, na polecenie kierownika Urzędu Archiwalnego przy gubernatorze Dystryktu Lubelskiego, skierowano w marcu 1940 r. do Archiwum Państwowego w Lublinie. Najstarsze księgi i dokumenty pergaminowe podzieliły los części zasobu Archiwum Państwowego, który ewakuowano do Krakowa z racji zbliżającego się frontu. Akta kościelne rewindykowano po 1946 r. Część zasobu zdołano w czasie wojny umieścić w jednej z sal przy kościele powizytkovskim, gdzie przeleżały jeszcze kilka lat po wojnie zanim wróciły na swe dawne miejsce. Część akt Niemcy zniszczyli, pałac nimi w piecach.

Zasób

1. Charakterystyka:

Zasób Archiwum z lat 1452-1941 (1942-1943) jest podzielony na dwie grupy akt: „A” i „B”.

W grupie „A” znajdują się księgi w układzie chronologicznym.

Grupa „B” zawiera akta spraw – poszyty (Konsystorza Lubelskiego, sygn. Rep. 60 oraz Kurii Biskupiej w Lublinie; sygn. Rep. 61) według następujących serii rzeczowych: I – ogólne, II – personalne, III – przywileje i odpusty, IV – kościelne i gospodarcze, V – wizytacje, VI – tabele statystyczne, VII – akta małżeńskie, VIII – szkolne, IX – organizacje religijne, X – sądowe, XI – rozporządzenia, XII – Unii kościelnej, XIII – protestantyzm, sekty, wyznania niechrześcijańskie, XIV – prawosławie, XV – przepisy i rozporządzenia o aktach stanu cywilnego, XVI – liturgiczne i kult, XVII – akta synodalne, XVIII – porządek i dyscyplina kościelna, XIX – obce diecezje, XX – biblioteki, cenzura, XXI – polityczne, XXII – zawiadomienia, zarządzenia i okólniki.

Akta Kurii Biskupiej w Lublinie po roku 1946 treściowo są analogiczne do wyżej wymienionych serii.

Zespół Archiwum Kapituły Katedralnej Lubelskiej (sygn. Rep. 64) obejmuje m.in. 85 dokumentów pergaminowych z lat 1419-1781 (uposażenia kościołów, dziesięciny, nadania).

Akta Konsystorza i Kurii Podlaskiej (sygn. Rep. 62, 63).

Duplikaty ksiąg metrykalnych z poszczególnych parafii od roku 1946 przechowywane są sukcesywnie i przechowywane w odrębnym budynku w układzie topograficznym według parafii.

2. Pomoce archiwalne:

Akta Archiwum Diecezjalnego Lubelskiego, umieszczone w czasie wojny w Archiwum Państwowym w Lublinie, zostały, przez tamtejszego archiwariusza dr. Aleksandra Kossowskiego, w 1941 r. uporządkowane według starych sygnatur. Sporządził on inwentarz dla akt Konsystorza Lubelskiego i Kurii Biskupiej w Lublinie oraz zachowanych fragmentów akt Konsystorza i Kurii Podlaskiej. Inwentarz ten (w maszynopisie) jest nadal podstawą udostępniania zasobu z lat 1452-1941. Dla akt Kurii Biskupiej w Lublinie z lat 1944-1982 istnieją tylko sumaryczne spisy; inwentarz dla tej części zasobu jest w toku opracowywania. Zespół akt Archiwum Kapituły Katedralnej Lubelskiej posiada oddzielny inwentarz książkowy z 1920 r. (maszynopis).

3. Stan zmikrofilmowania zasobu:

Część akt została zmikrofilmowana przez Ośrodek ABMK przy KUL – B. Kumor, *Katalog mikrofilmów Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*, nr 2, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 13 (1966) s. 179-187, nr 3, tamże, 24 (1972) s. 213-216.

4. *Podstawowe języki*: polski, łaciński, rosyjski.

5. *Rozmiary zasobu*: około 5 200 j.a. (ok. 121 mb), bez zbioru książek metrykalnych.

Księgozbiór podręczny

W jego skład wchodzi m.in. pozycje z nauk pomocniczych historii, archiwistyki, czasopisma: „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, „Archeion”, „Wiadomości Archidiecezjalne Lubelskie” i schematyzy.

Publikacje o Archiwum

Adamczyk W., *Archiwum Kapituły Katedralnej Lubelskiej*, „Ateneum Kapłańskie”, 23 (1937) t. 40, s. 209-212; Kossowski A., *Archiwum Konsystorza Rzymsko-Katolickiego w Lublinie*, „Ateneum Kapłańskie”, 23 (1937) t. 39, s. 290-293; Łapkiewicz W., *O naszym Archiwum Diecezjalnym słów kilkoro*, „Wiadomości Diecezjalne Lubelskie”, 23 (1946) s. 18-20; Miształ H., *Archiwum Diecezjalne Lubelskie*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 53 (1986) s. 67-69; Stopniak F., *Archiwum Diecezjalne w Lublinie*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 4 (1962) s. 15-22.

ARCHIWUM DIECEZJALNE W ŁOMŻY

Adres: 18-400 Łomża, ul. Sadowa 3, tel. (0-86) 16-28-26

Dyrektor: zbiorami opiekuje się kanclerz Kurii

Interesanci są przyjmowani: – od poniedziałku do piątku w godz. 9.00-13.00

Diecezja (zarys historyczny)

Po I wojnie światowej terytorium diecezji sejneńskiej czyli augustowskiej zostało podzielone między Polskę i Litwę. Polską częścią diecezji zarządzał

biskup pomocniczy Romuald Jałbrzykowski, rezydujący w Łomży. Papież Pius XI bullą *Vixdum Poloniae unitas* z 28 X 1925 r. przeniósł stolicę diecezji z Sejnu do Łomży i diecezji nadał nazwę: łomżyńska. Biskupem łomżyńskim został Romuald Jałbrzykowski. Diecezja została podporządkowana nowo utworzonej metropolii wileńskiej. W 1992 r. została włączona do nowo utworzonej metropolii białostockiej.

Dzieje Archiwum

Po podziale diecezji sejneńskiej czyli augustowskiej między Polskę i Litwę podziałowi uległy również archiwalia, które po stronie polskiej umieszczono w Łomży. Archiwum posiada więc w swych zbiorach archiwalia dawnej diecezji wigerskiej, której kontynuatorką była diecezja sejneńska czyli augustowska. Po utworzeniu diecezji łomżyńskiej przesłano do Łomży z Płocka akta personalne księży oraz akta parafii, które znalazły się w jej granicach. W czasie II wojny światowej Archiwum poniosło znaczne straty.

Zasób

1. Charakterystyka:

Akta biskupów wigerskich (1798-1818).

Archiwum Konsystorza Generalnego w Wigrach (1798-1818).

Archiwum Konsystorza Generalnego w Sejnach (1819-1925).

Archiwum Kapituły Katedralnej w Wigrach, od 1818 r. w Sejnach i od 1925 r. w Łomży.

Akta Kurii Biskupiej w Łomży (od 1926 r.).

Akta Sądu Kościelnego (od 1926 r.).

Akta dekanalne, parafialne i poklasztorne z terenu diecezji.

Akta metrykalne.

ARCHIWUM ARCHIDIECEZJALNE W ŁODZI

Znak: AAŁ

Adres: 90-458 Łódź, ul. Ks. I. Skorupki 3, tel. (0-42) 37-58-44 wewn. 26, fax 36-16-96

Dyrektor: ks. dr Kazimierz Dąbrowski

Czytelnia: czynna – od poniedziałku do piątku w godz. 10.00-14.00

liczba miejsc do pracy – 3

Archidiecezja (zarys historyczny)

Diecezja łódzka została powołana do życia 10 XII 1920 r. bullą papieża Benedykta XV *Christi Domini*; weszła w skład metropolii warszawskiej. Dnia 11 IV 1921 r. papież mianował pierwszym biskupem łódzkim ks. Wincentego Tymienieckiego, który powołał do życia instytucje niezbędne do funkcjonowa-

nia diecezji, a więc: Kurię Biskupią, Sąd Biskupi, Seminarium Duchowne i Kapitułę Katedralną. Do godności katedry został podniesiony kościół parafialny pw. św. Stanisława Kostki w Łodzi. Dnia 22 III 1992 r. diecezja łódzka została podniesiona do rangi archidiecezji i podporządkowana bezpośrednio Stolicy Apostolskiej.

Dzieje Archiwum

Załączek Archiwum stanowiły akta parafii, które weszły w skład diecezji łódzkiej. I tak we wrześniu 1921 r. Kuria Metropolitalna Warszawska przekazała akta parafii (119 jednostek) i akta personalne księży (100 teczek); po 1925 r. zasób Archiwum powiększył się o akta przekazane przez diecezję wrocławską. Początkowo archiwalia były pod opieką kanclerza lub notariusza kurii. Po utworzeniu w 1937 r. Muzeum Diecezjalnego archiwalia i zbiory muzealne przechowywane były we wspólnych pomieszczeniach. W czasie II wojny światowej uległy one bądź rozproszeniu, bądź zniszczeniu. Po wojnie część akt rewindykowano. Dnia 14 IV 1978 r. Archiwum Państwowe w Łodzi przekazało, skonfiskowane przez Niemców, akta kościelne z wieków XVI-XX. Archiwum mieści się w gmachu Kurii Arcybiskupiej.

Zasób

1. Charakterystyka:

Akta Konsystorza Generalnego Archidiecezji Warszawskiej dot. kościołów i duchowieństwa (XIX w.).

Akta Konsystorza Foralnego Piotrkowskiego z diecezji kujawsko-kaliskiej dot. kościołów i duchowieństwa (XIX w.).

Akta Konsystorza Foralnego Łowickiego Archidiecezji Warszawskiej dot. kościołów i duchowieństwa (XIX w.).

Akta parafii i klasztorów z obszaru diecezji łódzkiej z czasu przynależności ich do archidiecezji gnieźnieńskiej, a potem archidiecezji warszawskiej i diecezji wrocławskiej (XV-XX w.).

Akta wytworzone od czasu erekcji diecezji

Akta działalności Biskupów Ordynariuszy Łódzkich, Kurii Biskupiej, Sądu Biskupiego, Seminarium Duchownego, Kapituły Katedralnej Łódzkiej, parafii, bractw, stowarzyszeń religijnych, zakonów i zgromadzeń zakonnych, akta osobowe kapłanów, statystyki duszpasterskie.

Grupa zespołów akt organizacji katolickich

Towarzystwo Kultury Katolickiej (1925-1939), Instytut Wyższej Kultury Religijnej (1938-1939), Studium Wyższej Wiedzy Religijnej (1945-1947), Synody Diecezjalne w Polsce (1926-1939), Bractwa Religijne (1927-1939), Katolicki Związek Polek (1928-1939), Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej (1924-1947), Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Męskiej (1931-1947), Krucjata Eucharystyczna (1927-1939), Związek Sodalitacji Mariańskich (1922-1948), Ka-

tolickie Stowarzyszenie Mężczyzn (1928-1938), Katolickie Stowarzyszenie Kobiet (1928-1939), „Caritas” i Dobroczynność (1914-1945), Stowarzyszenie Katolików Mówiących po Niemiecku (1924-1940), Akcja Katolicka (1927-1939), Liga Katolicka (1922-1933), Związek Harcerstwa Polskiego (1921-1939), Związek Polskiej Inteligencji Katolickiej (1935-1937), Klub Inteligencji Katolickiej (od 1978 r.).

2. Pomoce archiwalne:

Inwentarze kartkowe zostały opracowane przez s. Helenę Cabałę.

3. Podstawowe języki: polski, łaciński, niemiecki, rosyjski.

Księgozbiór podręczny

Encyklopedie (np. „Encyklopedia Katolicka”), czasopisma: „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” oraz organy urzędowe wszystkich diecezji polskich.

Publikacje o Archiwum

Grad S., Cabała H., *Archiwum Diecezjalne w Łodzi*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 53 (1986) s. 70-75.

ARCHIWUM ARCHIDIECEZJI WARMIŃSKIEJ W OLSZTYNIE

Znak: AAWO

Adres: 10-512 Olsztyn, ul. Kopernika 47, tel. (0-89) 27-51-97

Dyrektor: ks. prof. dr hab. Marian Borzyszkowski

Czytelnia: czynna – w poniedziałki, wtorki, środy i piątki w godz. 13.00-17.00,
w czwartki – 8.30-12.00

liczba miejsc do pracy – 40

pomoce techniczne – czytnik do mikrofilmów, kserograf, lampy analityczno-powiększające

Archidiecezja (zarys historyczny)

Formalnej erekcji diecezji dokonał papież Innocenty IV listem apostolskim z 29 VII 1243 r. Początkowo była diecezją tytularną i nie posiadała własnego biskupa. Pierwszym biskupem warmińskim został mianowany, w 1243 r., Henryk von Streitberg. Przebywał on poza diecezją; wkrótce zmarł. Faktycznym organizatorem diecezji został biskup Anzelm, mianowany 6 X 1250 r. Za jego rządów diecezja otrzymała katedrę, kapitułę, powstały pierwsze parafie. Stolicą diecezji był Frombork, rezydencja biskupa znajdowała się w Lidzbarku Warmińskim. Do XVI w. diecezja wchodziła w skład metropolii ryskiej. Faktyczną egzempcję otrzymała jeszcze przed sekularyzacją arcybiskupstwa ryskiego. Odnośnie do udziału w synodach prowincjalnych została podporządkowana metropolii gnieźnieńskiej. Papież Pius VII w bulli *De salute animarum* zdecydował, iż diecezja warmińska podlega bezpośrednio Stolicy Apostolskiej. Papież Pius XI, na mocy bulli *Pastoralis officii nostri cura* z 13 VIII 1930 r., zacieśnił granice kościelne diecezji do politycznych granic Prus Wschodnich,

wchodzących w skład Rzeszy Niemieckiej oraz podporządkował ją, nowo utworzonej, wrocławskiej prowincji kościelnej. Po 1945 r. metropolia wrocławska i jej sufraganie znalazły się w granicach państwa polskiego. 15 VIII 1945 r. utworzona została administracja apostolska z siedzibą w Olsztynie, a w 1972 r. diecezja warmińska została przyłączona do metropolii warszawskiej. W 1992 r. diecezja warmińska została podniesiona do godności archidiecezji.

Dzieje Archiwum

Archiwum istniało wcześniej we Fromborku, skąd zostało przeniesione do Olsztyna. Mimo dotkliwych strat, poniesionych podczas wojen szwedzkich, jak i w 1945 r., w Archiwum zachowały się duże zespoły akt, głównie z wieków XVI-XIX; niektóre rękopisy sięgają wieku XIII, np. *Biblia in pergameno scripta*. Dokumenty te dotyczą zarówno dziejów diecezji warmińskiej, jak również Prus Książęcych i Zakonu Krzyżackiego. Archiwum przechowuje wiele rękopisów kanoników i biskupów warmińskich, którzy zajęli poczesne miejsce w dziejach nauki i kultury, nie tylko polskiej, lecz i światowej. Warto tu wymienić pisma astronoma kan. Mikołaja Kopernika, korespondencję humanisty, biskupa Jana Dantyszka, pisma teologa, apologety, kardynała Stanisława Hozjusza oraz historyka Marcina Kromera, autografy literackie księcia biskupa Ignacego Krasickiego.

Zasób

1. *Charakterystyka:*

Akta Archiwum Biskupiego.

Akta Kapituły Katedralnej.

Akta Kapituły Kolegiackiej w Dobrym Mieście.

Akta parafii.

Reportata, dotyczące spraw warmińskich, przekazane z Królewca.

Akta grodzkie Warmii.

Zbiory map i pieczęci.

2. *Pomoce archiwalne*

Katalogi – Nr 1: Archiwum Biskupie, działy A-J. Nr 1a: Spuścizny dr. W. Gębika AB H 309. Nr 2: Archiwum Biskupie, działy I-V. Nr 3: Kapituły, Korporacje, Wikarzy Kapituły. Nr 3a: Archiwum Kapituły Rep. 128. Nr 4: Akta parafialne. Nr 4a: Akta miejskie. Nr 5: Dokumenty Dobromiejskie. Nr 6: Mikrofilmy. Nr 7: Kartografia. Nr 8: Fotografia z XIX i XX w.

3. *Stan zmikrofilmowania zasobu:*

Zmikrofilmowano już część zasobu, głównie Archiwum Biskupie – B. Kumor, *Katalog mikrofilmów Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*, nr 1, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 6 (1963) s. 87-88, nr 2, tamże, 13 (1966) s. 187-222.

4. *Podstawowe języki:* łaciński, niemiecki.

Księgozbiór podręczny

Słowniki biograficzne, literatura podręczna regionu Warmii i Mazur.

Publikacje o Archiwum

Brachvogel E., *Die Archive in Frauenburg*, „Korrespondenzblatt des Gesamtvereins der dt. Geschichts- und Altertumsvereine”, 1928, s. 233-238; Glemma T., *O archiwach warmińskich we Fromborku*, „Archeion”, 9 (1931) s. 19-35; Hipler F., *Analecta Warmiensa. Studien zur Geschichte der ermländischen Archive und Bibliotheken*, „Zeitschrift für die Geschichte und Altertumskunde Ermlands”, 1870, Bd V, s. 316-488; Madej H., *Wczoraj i dziś Biblioteki WSD i Archiwum Kurii Diecezji Warmińskiej*, „Warmińskie Wiadomości Diecezjalne”, 1978 nr 2-3, s. 108-111; Zawadzki J., *Sprawozdanie ze stanu bibliotek i archiwów Diecezji Warmińskiej*, „Zapiski Towarzystwa Naukowego w Toruniu”, 1948, s. 103.

KURIA METROPOLITALNA ARCHIDIECEZJI WARMIŃSKIEJ
ARCHIWUM AKT NOWYCH

Znak: AAWO-N
Adres: 10-512 Olsztyn, ul. Kopernika 47
Dyrektor: ks. dr Andrzej Kopiczko
Czytelnia: czynna – poniedziałek, wtorek, środa, piątek w godz. 14.00-18.00, czwartek w godz. 9.00-12.00 (czytelnia biblioteki seminaryjnej). Akta udostępniane są wyłącznie po uzyskaniu zgody arcybiskupa.

*Zasób*1. *Charakterystyka:*

Archiwum posiada akta wytworzone w diecezji warmińskiej po II wojnie światowej, uporządkowane według struktury organizacyjnej diecezji.

2. *Pomoce archiwalne:*

W Archiwum dostępny jest katalog w maszynopisie.

ARCHIWUM DIECEZJALNE W OPOLU

Znak: ADOp
Adres: 45-032 Opole, ul. Kard. B. Kominka 1a, tel. (0-77) 54-40-86, 54-38-37
Dyrektor: bp dr Jan Kopiec
Czytelnia: czynna – po wcześniejszym uzgodnieniu
liczba miejsc do pracy – 8

Diecezja (zarys historyczny)

Prymas Polski kard. August Hlond, na mocy specjalnych uprawnień otrzymanych od Stolicy Apostolskiej, w dniu 15 VIII 1945 r. utworzył Administrację Apostolską Śląska Opolskiego. Administratorem Apostolskim został mianowany ks. dr Bolesław Kominek. On zorganizował większość instytucji diecezjalnych. Dnia 1 VIII 1951 r. został ustanowiony Sąd Duchowny. Papież Paweł VI bullą *Episcoporum Poloniae* z 28 VI 1972 r. erygował diecezję opolską na terytorium kościelnym Śląska Opolskiego i włączył ją do metropolii wrocławskiej. Pierwszym biskupem został mianowany Franciszek Jop. Kongregacja d/s Biskupów dekretem z 28 VI 1972 r. ustanowiła katedrą biskupią kościół Podwyższenia Krzyża św. w Opolu. W 1992 r. diecezja opolska weszła w skład metropolii katowickiej.

Dzieje Archiwum

Erygowane zostało 25 I 1986 r. przez bpa Alfonsa Nossola. Mieści się w gmachu wybudowanym w latach 1980-1987.

Zasób

Trwa akcja przejmowania akt z Kurii Biskupiej, porządkowania ich i systematyzowania. Bazę stanowią akta z okresu od utworzenia Administracji Apostolskiej do objęcia rządów diecezją przez bpa Alfonsa Nossola w 1977 r.

Ramowy plan akt

- I. Stolica Apostolska
- II. Episkopat Polski
- III. Administracja Apostolska i Diecezja Opolska
- IV. Administratorzy i biskupi opolscy
- V. Biskup pomocniczy
- VI. Kuria Diecezjalna
 1. administracja
 2. sprawy liturgiczne, sakramentalne, kultowe
 3. zakony w diecezji
- VII. Sąd Duchowny
- VIII. Dekanaty
 1. generalia
 2. poszczególne dekanaty
- IX. Duchowieństwo
 1. generalia
 2. personalia
- X. Varia

Planowane jest przejmowanie cenniejszych akt z parafii.

Księgozbiór podręczny

Zawiera podstawowe encyklopedie, słowniki, czasopisma („Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, „Nasza Przeszłość”, „Archiv für schlesische Kirchengeschichte”), pozycje o Śląsku i diecezji opolskiej.

Publikacje o Archiwum

Dekret erekcyjny Archiwum Diecezjalnego w Opolu, „Wiadomości Urzędowe Diecezji Opolskiej”, 44 (1989) nr 9, s. 245; Kopiec, J., *Funkcje archiwum kościelnego*, „Wiadomości Urzędowe Diecezji Opolskiej”, 44 (1989) nr 9, s. 249-264; *Statut i Regulamin Archiwum Diecezjalnego w Opolu*, „Wiadomości Urzędowe Diecezji Opolskiej”, 44 (1989) nr 9, s. 246-249.

ARCHIWUM DIECEZJALNE W PELPLINIE

Znak: ADP

Adres: 83-130 Pelplin, ul. Biskupa Dominika 11, tel. (0-69) 36-12-21 wewn. 314

Dyrektor: ks. dr Anastazy Nadolny

Czytelnia: czynna – codziennie (z wyjątkiem poniedziałków i świąt oraz m-ca lipca) w godz. 8.00-12.00

liczba miejsc do pracy – 48

Diecezja (zarys historyczny)

Legat papieski, biskup Wilhelm z Modeny, z polecenia papieża Innocentego IV, dekretem z 29 VII 1243 r., erygował diecezję chełmińską. Została ona włączona do ryskiej prowincji kościelnej. Pierwszym biskupem został mianowany dominikanin Heidenryk. Na stolicę diecezji obrano Chełmżę. Dnia 22 VII 1251 r. biskup Heidenryk erygował i uposażył kapitułę w Chełmży oraz rozpoczął budowę kościoła katedralnego pw. Świętej Trójcy. Do połowy XV w. diecezja chełmińska należała do państwa krzyżackiego. W skład Królestwa Polskiego weszła ona po Pokoju Toruńskim II (1466 r.). Na synodzie piotrkowskim w 1577 r. włączono diecezję chełmińską do metropolii gnieźnieńskiej. Mocą bulli *De salute animarum* z 1821 r. obszar diecezji został kilkakrotnie powiększony. Jej stolicę przeniesiono z Chełmży do Pelplina, gdzie odtąd rezydował biskup i kapituła. Do rangi katedry podniesiony został dawny kościół pocysterski. Papież Jan Paweł II bullą *Totus tuus Poloniae populus* z 25 III 1992 r. zniósł diecezję chełmińską. W jej miejsce zostały utworzone diecezje: toruńska i pelplińska. Weszły one w skład metropolii gdańskiej.

Dzieje Archiwum

Archiwum Diecezjalne w Pelplinie, jako instytucję naukową, powołał do życia, w dniu 1 IV 1928 r., bp Stanisław Wojciech Okoniewski. Nosiło ono

nazwę: Archiwum Diecezji Chełmińskiej. Od 1992 r., tj. od utworzenia diecezji pelplińskiej, Archiwum nosi nazwę: Archiwum Diecezjalne w Pelplinie. Początki Archiwum sięgają czasu erygowania diecezji. Dokumenty przechowywano w skarbcu katedralnym, a następnie w kapitulniku w Chełmży. Zbiorami opiekował się, z ramienia kapituły, kanonik kustosz, a od początku wieku XVII – sekretarz (notariusz) kapituły. W 1824 r. archiwum przeniesione zostało do Pelplina; archiwalia złożono w klasztorze pocysterskim. W 1830 r. archiwum kapitulne umieszczono w nowym kapitulniku, a biskupie i konsystorskie we wzniesionej w latach 1851-1852 kancelarii wikariatu generalnego i konsystorza, zaś część akt klasztornych znalazła pomieszczenie w bibliotece seminaryjnej. W latach 1980-1984 wybudowany został nowoczesny gmach dla Archiwum. Posiada on m.in. pracownię naukową, salę konferencyjną, ciemnię fotograficzną, zaplecze kuchenne, obszerne magazyny. Zainstalowano urządzenia przeciwłamaniowe i przeciwpożarowe. Archiwalne zbiory pelplińskie zostały znacznie uszczuplone w ciągu wieków. Duże straty poniosło Archiwum w czasie wojen szwedzkich. Niekorzystnie odbiło się także na archiwaliach przewożenie ich do Pelplina w 1824 r. Najbardziej jednak zasób Archiwum ucierpiał w czasie II wojny światowej. Większość akt uległa zniszczeniu bądź rozproszeniu. Po zakończeniu wojny rozpoczął się proces rewindykacji ocalałych akt, nie zakończony zresztą do dnia dzisiejszego. Funkcja dyrektora Archiwum powierzana jest wykładowcom historii Kościoła w seminarium duchownym w Pelplinie. Pierwszym dyrektorem został mianowany Paweł Panske (1928-1936). Po nim funkcję tę sprawowali: Antoni Liedtke (1936-1962), Edmund Piszcz (1962-1985) i Anastazy Nadolny (od 1 II 1985 r.).

Zasób

1. Charakterystyka:

Diplomata et epistolae (1224-1981) zbiór dokumentów pergaminowych (254) i papierowych (63) oraz tzw. *formulae professionis* cystersów pelplińskich; jęz. łac., pol., niem.; 317 j.a. Dział ten jest otwarty. Składają się nań serie: Biskupstwo (1224-1981) sygn. B 1-42; Kapituła Katedralna Chełmińska (1275-1965) sygn. Kap. 1-106; Kapituła Kolegiacka w Kamieniu (1964) sygn. K 1; Warmia (1403-1891) sygn. Warm. 1-7; Seminarium Duchowne Chełmińskie (1680) sygn. Sem. 1; Klasztor cystersów w Pelplinie (1416-1791) sygn. Kl. Pelplin 1-71; Klasztor cystersów w Byszewie i Koronowie (1449-1701) sygn. Kl. Koronowo 1-6; Klasztor kartuzów w Kartuzach (1526) sygn. Kl. Kart. 1; Klasztor benedyktynek chełmińskich (1285-1738) sygn. Kl. Chełmno 1-6; Klasztor benedyktynek toruńskich (1391-1701) sygn. Kl. Bened. Toruń 1-20; Klasztor norbertanek żukowskich (1295-1392) sygn. Kl. Żukowo 1-4; Różne (1275-1927) sygn. 1-52.

A k t a d a w n e

Diecezja Chełmińska i Pomezkańska – *Culmensia et Pomesaniensia* (1562-1872); sygn. C; jęz. łac., pol., niem.; 93 j.a. – 4,15 mb. Składa się z serii: Inwen-

tarze dóbr biskupstwa chełmińskiego (1614-1759); Acta curiae et consistorii (1591-1821); Wizytacje generalne, dekanalne i parafialne (1647-1833); Zbiory przywilejów; Varia.

Archidiakoniat Pomorski – *Gedanensia* (1583-1824); sygn. G; jęz. łac., pol., niem.; 92 j.a. – 4,9 mb. Zawiera: Wizytacje archidiakonatu pomorskiego (1583-1819); Acta Consistorii Generalis Gedanensis (1589-1822); Acta iudicaria (1664-1773); Akta Konsystorza Generalnego Tczewskiego (1773-1774); Akta Konsystorza Bydgoskiego (1611-1660); Akta dekanalne (1711-1823; Pomoce kancelaryjne.

Archidiakoniat Kamieński – *Kamienensia* (1649-1820); sygn. K; jęz. łac., pol.; 15 j.a. – 0,6 mb. Zawiera: Generalia (1651-1791); Acta Capituli Camenensis (1649-1820); Acta Consistorii Camenensis (1619-1785); Wizytacje (1652-1744).

Akta klasztorne – *Monastica* (XIII-XIX w.); sygn. M; jęz. łac., pol., niem.; 145 j.a. – 5,5 mb. oraz 23 j.a. – w dziale rękopisów Biblioteki WSD w Pelplinie. Zawiera dokumentację klasztorów: Chełmno – Misjonarze św. Wincentego a Paulo; Chełmża – franciszkanie (1691-1697); Gdańsk – brygidki (1407-1855); Gdańsk-Oliwa – cystersi (1250-1757); Gdańsk-Stare Szkoty – jezuici (1683-1774); Gdańsk-Święty Wojciech – Misjonarze św. Wincentego a Paulo (1655-1810); Grudziądz – benedyktynki (1631-1766); Kartuzy – kartuzi (1380-1844); Koronowo-Byszewo – cystersi (1253-1840); Łąki Briatańskie – franciszkanie reformacji (1772-1842); Pelplin – cystersi (1258-1826); Rywałd – kapucyni (1687-1845); Toruń – benedyktynki (1311-1833); Toruń – dominikanie (1232-1838); Toruń – franciszkanie (1239-1792); Toruń – jezuici (1608-1773); Wejherowo – franciszkanie reformacji (1654-1867); Witów – norbertanie (1242-1747); Zamarte – bernardyni (1737-1817); Żarnowiec – benedyktynki (1593-1831); Żukowo – norbertanki (1212-1854).

Varia (XVI-XVIII w.); sygn. V; jęz. łac., pol., niem.; 109 j.a. 3,7 mb. oraz 13 j.a. – w dziale rękopisów Biblioteki WSD. Zawiera m.in. *Codex Belnensis*, *Acta scabinalia Svecensia* (1668-1772), *Acta scabinalia Golubiensia* (1530-1774), *Echo sepulchralis* ks. J. Borka, Prawo chełmińskie, Colloquium charitativum w Toruniu (1645).

Akta nowe

Konsystorz Generalny i Kuria Biskupia Chełmińska w Pelplinie (1821-1939) – zespół szcztątkowy, spalony w 1945 r.; jęz. łac., 42 j.a. – 0,85 mb. Są tu m.in. poszyt akt szkolnych (1822-1850), księga gruntowa diecezji chełmińskiej z 1850 r., akta odnoszące się do działalności ks. Jana Czerskiego w Gdańsku w poł. XIX w. Istnieje spis tych akt.

Ordynariat Biskupi w Gdańsku-Oliwie – Administracja Apostolska Diecezji Chełmińskiej (1939-1945); jęz. niem., pol., łac.; 103 j.a. – 1,3 mb. Teczki ułożone w seriach od A do E. Zawierają korespondencję ordynariatu z proboszczami, władzami niemieckimi, nuncjaturą apostolską w Berlinie i bisku-

pami niemieckimi, sprawozdania ze stanu diecezji wysyłane do Rzymu, dokumentację zaboru dzwonów, rachunki, komplet urzędowego organu diecezjalnego. W zespole znajduje się 25 teczek akt (0,35 mb.) Konserwatora Diecezjalnego, odnoszących się do drugiej wojny światowej. Zespół posiada inwentarz.

Ordynariat Biskupi Diecezji Chełmińskiej (1946-1992); jęz. pol., łac.; 370 j.a. – 7,15 mb. Są tu: akta Ordynariatu Biskupiego bpa Kazimierza Józefa Kowalskiego (1946-1972), bpa Bernarda Czaplińskiego (1973-1980), bpa Mariana Przykuckiego (1981-1992) oraz akta Wikariusza Biskupiego do Spraw Duszpasterstwa Wybrzeża Diecezji Chełmińskiej, bpa Andrzeja Śliwińskiego (1986-1992). Zespół uporządkowano latem 1993 r., sporządzając wykazy.

Kuria Biskupia Chełmińska 1945-1992; jęz. pol., łac.; 1200 j.a. – 3,5 mb. Akta są ułożone według działów odpowiadających powojennej administracji diecezjalnej i ulegającej ewolucji, organizacji kurii. W 1991 r. sporządzono wykaz akt.

Kapituła Katedralna Chełmińska (1251-1992) – a) Akta dawne (1251-1824); 2,75 mb., b) Akta nowe (1824-1992); sygn. AKCh; jęz. łac., pol., niem.; 1020 j.a. – 19 mb.

Instytucje diecezjalne

Seminarium Duchowne w Chełmnie (1651-1857); jęz. łac., pol.; 30 j.a. – 0,8 mb. Dokumentacja dotycząca nie tylko seminarium lecz także dziejów parafii oraz tzw. Akademii Chełmińskiej.

Gimnazjum Biskupie „Collegium Marianum” w Pelplinie (1835-1961); jęz. pol., niem.; 20 j.a. – 0,25 mb. Zachowały się m.in. statuty szkoły z roku szkolnego 1835/36, dwie księgi uczniów (1855-1920), księga gospodarcza (1870-1885), katalogi biblioteki szkolnej (1900-1925), Kronika kółka im. ks. S. Kujota (1952-1953), kilka dzimników lekcyjnych (1956-1960).

„Collegium Leoninum” w Wejherowie (1867-1957); jęz. pol., niem.; 23 j.a. – 0,25 mb. Na zespół składają się: wykazy konwiktów (1867-1876, 1903-1950), dokumentacja działalności konwiktu (1945-1950) oraz Niższego Seminarium Duchownego (1950-1957), m.in. kronika (1950-1952), katalogi uczniów, akta gospodarcze, korespondencja, dzienniki lekcyjne.

Akta dekanalne i parafialne (1595-1992); jęz. pol., łac., niem.; 810 j.a. – 12 mb. oraz 60 ksiąg metrykalnych.

Organizacje i stowarzyszenia (1892-1949); jęz. pol., niem.; 8 j.a. – 0,4 mb. Na tę kolekcję składają się akta: I Żeńskiej Drużyny Harcerskiej w Chełmnie (1923-1938), Sodalicii Mariańskiej Pań Nauczycielek w Gdyni (1930-1949), Zastępu „Jaskółek” w Inowrocławiu (1921-1935), Związku Kapłanów Diecezji Chełmińskiej „Unitas” (1920-1939), Towarzystwa Powstańców i Wojaków im. gen. Hallera w Pelplinie (1925), Towarzystwa Katolickich Czeladników Rzemieślniczych w Toruniu (1892-1893), Katolickiego Stowarzyszenia Robotników w Wejherowie (1928-1939).

Dział akt personalnych i spuścizn (XIX-XX w.); jęz. pol., łac., niem.; 9 mb.

Dział kartograficzny (1813-1993).

Akta własne Archiwum (1946-1993); jęz. pol., niem.; 20 j.a. – 0,65 mb.

Zbiór pieczęci i tłoków pieczętnych (XIII-XX w.).

Depozyty: Rękopisy biblioteczne.

2. Pomoce archiwalne:

W Archiwum dostępny jest inwentarz w maszynopisie. Dokumenty pergaminowe posiadają inwentarz kartkowy.

Księgozbiór podręczny

Dzieła z zakresu: archiwistyki, historii Kościoła, dziejów Diecezji, Pomorza Wschodniego, leksykony, słowniki, czasopisma (m.in. „Archeion”, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, „Nasza Przeszość”, „Fontes”), urzędowe wydawnictwa diecezjalne.

Publikacje o Archiwum

Kaufmann J., *Die Archive in Pelplin*, „Mitteilungen des Westpreussischen Geschichtsvereins”, 16 (1917) nr 3, s. 38-46; Liedtke A., *Archiwa diecezji chełmińskiej*, „Zapiski Towarzystwa Naukowego w Toruniu”, 13 (1947) z. 1-4, s. 101-102; tenże, *Archiwa kościelne na Pomorzu, ich stan i potrzeby*, „Zapiski Towarzystwa Naukowego w Toruniu”, 11 (1939-1945) z. 5-12, s. 118-135; Nadolny A., *Archiwum Diecezjalne w Pelplinie*, „Pielgrzym”, 3 (1992) nr 10, s. 8-9; tenże, *Archiwum Diecezjalne w Pelplinie. Zarys dziejów i informacja o zasobie*, „Studia Pelplińskie”, 21/22 (1990/1991) s. 263-316; tenże, *Archiwum Diecezji Chełmińskiej w okresie II wojny światowej*, w: *Kościół i społeczność*, red. J. Walkusz, Lublin 1993, s. 221-242.

ARCHIWUM DIECEZJALNE PŁOCKIE

Znak: ADP

Adres: 09-400 Płock, ul. Abpa A. J. Nowowiejskiego 2, tel. (0-24) 62-35-00

Dyrektor: ks. Tadeusz Żebrowski

Czytelnia: czynna – od poniedziałku do soboty w godz. 8.00-18.00

Liczba miejsc do pracy – 8

pomoce techniczne – czytniki do mikrofilmów

Diecezja (zarys historyczny)

Przyjmuje się, że diecezja płocka powstała w 2 poł. XI w.; brak dokumentu erekcyjnego. Wiąże się to z pobytem legatów papieża Grzegorza VII w Polsce w 1075 r. Biskup Aleksander z Malonne zbudował w Płocku katedrę i konsekrował ją w 1144 r. Diecezja wchodziła w skład metropolii gnieźnieńskiej. W 1818 r. znalazła się w nowo utworzonej metropolii warszawskiej.

Dzieje Archiwum

W latach 1925-1927 wybudowano nowy gmach dla biblioteki seminaryjnej; w nim umieszczono również Archiwum diecezjalne. Archiwum założone zostało przez bpa A. J. Nowowiejskiego 1 lutego 1928 r. Uroczystego otwarcia dokonano 23 kwietnia 1928 r. Pierwszym dyrektorem został ks. Władysław Mąkowski. Archiwum działa na podstawie statutu, zatwierdzonego przez bpa A. J. Nowowiejskiego 15 lutego 1928 r. Mimo zmiennych kolei losu, jakie archiwalia kościelne płockie przechodziły w czasie II wojny światowej, zasób przetrwał bez większych zniszczeń. Archiwum posiada kamerę do mikrofilmowania i urządzenia do wywoływania mikrofilmów.

Zasób

1. *Charakterystyka*

Acta Episcopalia (1448-1849); sygn. A.Ep. 1-107.

Acta officialia Plocensia (1508-1839); sygn. A.Of.Pl. 180-240.

Acta officialia Pultoviensia (1462-1808); sygn. A.Of.Pult. 110-176.

Acta Visitationum (1591-1854); sygn. A.V.; 9 mb.

Acta Capituli Plocensis (1438-1893); sygn. ACPL.; 5 mb.

Acta Capituli Pultoviensis (1482-1902); sygn. ACPLT.; 4 mb.

Pergaminy (1223-1568); nr 1-410.

Dokumenty papierowe (odpisy różnych akt) (ok. 1380-1830); ok. 900 j.a.

Akta metrykalne z parafii całej diecezji (1585-1900); 150 mb.

Fragmety akt klasztornych; ok. 2 mb.

Fragmety akt Kurii Diecezjalnej Płockiej (1850-1939); ok. 12 mb.

Fragmety akt z archiwów kilkudziesięciu parafii (ok. 1600-1900); ok. 15 mb.

2. *Pomoce archiwalne:*

nieopublikowane: spis dokumentów pergaminowych, wykaz akt wizytacji, repertorium zawartości akt kancelarii biskupiej i konsystorza: płockiego i pułtuskiego z początku XVIII w. (wybór: Acta Episcopalia nr 149, nr mf 771, nr mf ABMK 1351), wykaz ksiąg metrykalnych XVI-XIX w.

3. *Stan zmkrofilmowania zasobu:*

Większość zasobu jest już zmkrofilmowana. Akcja ta zostanie zakończona w 1996 r. 307 jednostek archiwalnych zmkrofilmował Ośrodek ABMK przy KUL – B. Kumor, *Katalog mikrofilmów Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*, nr 3, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 24 (1972) s. 216-248.

Księgozbiór podręczny

Kodeksy dyplomatyczne polskie i inne wydawnictwa źródłowe, czasopisma archiwalne i historyczne.

Publikacje o Archiwum

Mąkowski W., *Materiały historyczne w Archiwum Diecezjalnym w Płocku*, „Miesięcznik Pastorski Płocki”, 24 (1929) nr 10, s. 304-306, nr 11, s. 331-332; Nowowiejski A. J., *Płock. Monografia historyczna*, wyd. 2, Płock 1930, s. 482-487 (o Archiwum Diecezjalnym); *Regulamin pracowni naukowej w Archiwum Diecezjalnym w Płocku*, Płock 1928; *Statut Biblioteki Seminarium Diecezjalnego i Archiwum Diecezjalnego w Płocku*, Płock 1928; Żebrowski T., *Archiwum Diecezjalne*, w: *Towarzystwo Naukowe Płockie 1820-1830 1907-1957. Szkice i materiały*, Płock 1957, s. 231-232.

ARCHIWUM ARCHIDIECEZJALNE W POZNANIU

Znak: AAP
Adres: 61-108 Poznań, ul. Lubrańskiego 1, tel. (0-61) 52-38-14
Dyrektor: ks. dr Konrad Lutyński
Czytelnia: czynna – poniedziałek, wtorek, piątek w godz. 9.00-15.00
środa, czwartek w godz. 9.00-18.00
przerwa wakacyjna od 15 VII do 15 VIII
liczba miejsc do pracy – 20, w tym 4 stanowiska z czytnikami do mikrofilmów

Archidiecezja (zarys historyczny)

Biskupstwo poznańskie zostało ufundowane prawdopodobnie w 968 r. i było zależne bezpośrednio od Stolicy Apostolskiej. Dopiero około 1124 r. zostało włączone do metropolii gnieźnieńskiej. Do 1000 r. diecezja poznańska była jedyną na ziemiach polskich. W 1793 r. wielkopolska część diecezji znalazła się pod rządami Prus. Papież Pius VII bullą *De salute animarum* z 1821 r. wyniósł diecezję poznańską do rzędu archidiecezji i połączył ją unią personalną na zasadzie równorzędności z archidiecezją gnieźnieńską. Kościół katedralny pw. św. Piotra i Pawła w Poznaniu uzyskał rangę metropolitalnego. Chociaż w 1946 r. zawieszona została unia Gniezno-Poznań, Poznań pozostał nadal metropolią.

Dzieje Archiwum

W wiekach średnich gospodarzem, mieszczącego się w katedrze, Archiwum była kapituła. W 1794 r. całość archiwum biskupiego i konsystorskiego przeniesiono z katedry do nowo wybudowanego domu na miejscu dawnego seminarium duchownego. W 1807 r. archiwa te wróciły do katedry. W 1830 r. te obydwie zespoły umieszczono w nowo wybudowanym gmachu kurii arcybiskupiej, gdzie pozostały do 1925 r., czyli do czasu erygowania Archiwum Archidiecezjalnego. Arcybiskup Edmund Dalbor zamianował 1 X 1915 r. ks. Kamila

Kantaka archiwariuszem diecezjalnym. Uporządkował on archiwum konsystorskie. Twórcą Archiwum był ks. Edmund Majkowski, który 1 VIII 1919 r. objął urząd archiwariusza diecezjalnego. Na siedzibę Archiwum przeznaczono gmach dawnej Akademii Lubrańskiego, w którym przeprowadzono niezbędne remonty, przystosowując go do nowych potrzeb. Prawną podstawą istnienia i działalności tej instytucji był *Statut dla Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu*, opracowany przez ks. E. Majkowskiego, a zatwierdzony przez kard. E. Dalbora 13 X 1925 r. Uroczysta inauguracja działalności Archiwum odbyła się 27 V 1926 r. Od momentu erekcji Archiwum połączone było z Muzeum Archidiecezjalnym oraz Biblioteką archidiecezjalną. W 1933 r. kierownictwo Archiwum objął ks. Józef Nowacki. To jego praca nadała tej placówce dzisiejszą strukturę i wewnętrzną organizację. W czasie II wojny światowej zasób Archiwum znacznie ucierpiał w wyniku rozproszenia i pożarów. Po wojnie nie wszystkie akta rewindykowano. W latach 1964 i 1972 dokonano reorganizacji Archiwum. W 1964 r. odłączono Muzeum Archidiecezjalne, a w 1972 r. Bibliotekę archidiecezjalną przejęło Seminarium Duchowne. Obecnie Archiwum posiada własną pracownię mikrofilmową.

Zasób

1. Charakterystyka:

Część pierwsza: okres staropolski

I. Dokumenty – 1. Dokumenty zbioru ogólnego: A. Dokumenty pergaminowe (1231-1933); sygn. D perg. 1-271, B. Dokumenty papierowe (1253-1947); sygn. D pap. 1-274, 2. Dokumenty papierowe Konsystorza Generalnego (1419-1831); sygn. PC pap. 1-10699, 3. Dokumenty Kapituły Katedralnej: A. Dokumenty pergaminowe (1235-1794); sygn. DK perg. 1-342, B. Dokumenty pergaminowe (1459-1809); sygn. DK pap. 1-1577, 4. Dokumenty Kolegiaty św. Marii Magdaleny w Poznaniu: A. Dokumenty pergaminowe (1412-1497); sygn. DF perg. 1-5, B. Dokumenty papierowe (XV-XX w.); sygn. DF pap. 1-1322, 5. Dokumenty Kolegiaty w Środzie: A. Dokumenty pergaminowe (1425-1754); sygn. DS perg. 1-24, B. Dokumenty papierowe (1499-1787); sygn. DS pap. 1-144, 6. Dokumenty papierowe kolegiaty w Czarnkowie (1572-1752); sygn. DC pap. 1-35, 7. Dokumenty papierowe miasta Ostrzeszowa (1469-1786); sygn. DO pap. 1-213.

II. Biskupi poznańscy – 1. Acta Episcopalia (1439-1824); sygn. AE I-XLVII, 2. Acta Visitationum; sygn. AV: A. Wizytacje ogólnodiecezjalne (1598-1818); 6 j.a., B. Wizytacja kościoła katedralnego (1660), C. Archidiakoniat poznański (1628-1784); 9 j.a., Dekanaty: Poznański (1610-1781), Czarnków (1640-1803), Kostrzyn (1658), Oborniki (1640-1641), Pyzdry (1658), Środa (1658), Stęszew (1663), Wałcz (1738), D. Archidiakoniat śremski (1610-1783); 7 j.a., Dekanaty: Koźmin (1784), Krobia (1667), Nowe Miasto (1739-1740), Śrem (1667), Drzeczkowo (1738), E. Archidiakoniat pszczyński (1603-1787);

5 j.a., F. Dekanat Ostrzeszów (1632-1798); 5 j.a., G. Dekanat Ołobok (1759-1800); 3 j.a., H. Dekanat Krotoszyn (1759-1816); 5 j.a., I. Archidiakonat warszawski: parafia Żbików (1777); 1 j.a., 3. Acta Sacrorum ordinationum (1588-1925); sygn. ASO 1-18, 4. Acta processuum sacrorum (1621-1775); sygn. APS 1-9.

III. Konsystorz Generalny w Poznaniu – 1. Acta causarum (1403-1871); sygn. AC; 258 j.a., 2. Expeditiones cancellariae (1758-1832); sygn. Exp. Cc.; 27 j.a., 3. Acta notariorum apostolicorum (1660-1818); sygn. ANA; 24 j.a., 4. Constitutiones procuratorum (1421-1443); sygn. Co. Proc.; 3 j.a., 5. Depositiones testium (1440-1686); sygn. Dep. Test.; 15 j.a., 6. Sententiae (1458-1609); sygn. Sent.; 3 j.a., 7. Elenchi (1768-1785); sygn. El.; 10 j.a., 8. Formularia (XVII-XIX w.); sygn. F; 6 j.a., 9. Subsidiium charitativum (1775-1789); sygn. Subs. Char.; 16 j.a., 10. Varia (1548-1883); sygn. ACV; 32 j.a., 11. Officialatus Posnaniensis (1779-1868); sygn. Off. P; 20 j.a., 12. Dzienniki korespondencyjne (1821-1931); bez sygn.; 330 j.a., 13. Repertoria (XVI-XIX w.); sygn. Rep.; 38 j.a.

IV. Kapituła katedralna w Poznaniu – 1. Kopiarze (XV-XVIII w.); sygn. CP 1-11; 10 j.a., 2. Sumariusze (1784-1786); sygn. CP 12-14; 3 j.a., 3. Księgi beneficjów (1510-1622); sygn. CP 15-20; 6 j.a., 4. Regestry (XV-XVIII w.); sygn. CP 21-25; 5 j.a., 5. Księgi granic (XVII-XVIII w.); sygn. CP 26-27, 379-385; 9 j.a., 6. Protokoły sesji i czynności kapitulnych (1428-1817); sygn. CP 28-77); 49 j.a., 7. Księgi sentencji (1806-1835); sygn. CP 78-81; 4 j.a., 8. Księgi instalacji (1532-); sygn. CP 82/84; 3 j.a., 9. Księgi prebendalne (1557-1762); sygn. CP 89; 1 j.a., 10. Statuty kapitulne (1298-1774); sygn. CP 90; 1 j.a., 11. Kontrybucje, subsidiium charitativum (1540-1808); sygn. CP 404-413; 10 j.a., 12. Księgi refekcji (1779-1798); sygn. CP 396-397; 2 j.a., 13. Wizytacje katedry i kapituły (1662-1784); sygn. CP 91-97; 7 j.a., 14. Inwentarze katedry (1656-1865); sygn. CP 98-104; 7 j.a., 15. Utrzymanie katedry (1730-1845); sygn. CP 455-462; 8 j.a., 16. Biblioteka katedralna (1598-1898); sygn. CP 105-110, 853; 7 j.a., 17. Rewizje dóbr biskupich i kapitulnych (1393-1772); sygn. CP 26-27, 111-119, 379-385; 18 j.a., 18. Rewizje i inwentarze dóbr biskupich (1562-1796); sygn. CP 120-159; 39 j.a., 19. Rewizje poszczególnych kluczy dóbr biskupich (1706-1796); sygn. CP 160-195, 20. Rewizje dóbr prestymonialnych, kurie, opcje (1656-1790); sygn. CP 196-203, 343, 377, 386-387, 21. Rewizje, tradycje, inwentarze dóbr kapitulnych (1702-1795), 22. Inne księgi gospodarcze kapituły (1724-1807); sygn. CP 389-394, 399-403, 420; 12 j.a., 23. Księgi różnych fundacji (XV-XX w.); sygn. CP 414-418, 465-466; 7 j.a., 24. Kolegia niższego duchowieństwa katedralnego (1796-1810); sygn. CP 421, 322-323, 425-428, 429, 25. Rachunki kapituły katedralnej (XVII-XX w.); sygn. CP 481-874; 393 j.a., 26. Kościoły związane z katedrą i kapitułą (1598-1803), 27. Korespondencja kapituły katedralnej (1490-1810); sygn. CL; 584 j.a.

V. Kolegiaty i kapituły kolegiackie (XV-XIX w.); Sygn. CP; 44 j.a.

VI. Księgi i akta zakonów; sygn. AZ – 1. benedyktyni, 2. benedyktyнки, 3. bernardyni, 4. cystersi, 5. dominikanie, 6. filipini, 7. franciszkanie, 8. franciszkanie obserwanci, 9. franciszkanie reformaci, 10. franciszkanki, 11. karmelici, 12. karmelitanki, 13. katarzynie – dominikanki, 14. paulini, 15. pijarzy, 16. SS. Miłosierdzia, 17. trynitarze, 18. misjonarze.

VII. Szkoły wydziałowe poznańskie (1781-1794); sygn. M.

VIII. Akademia Lubrańskiego (1785-1787); sygn. M 2/1.

IX. Alumnat opata Kosmowskiego (XIX w.); sygn. M 3/1.

X. Kolegium penitencjarzy (1662-1797); sygn. M 4/1, 4/2.

XI. Fundacja Duńskiego (1794-1824); sygn. M 5/1.

Część druga: okres nowożytny XIX i XX w.

I. Biskupi i arcybiskupi poznańscy (1794-1956); sygn. OA; 3264 j.a. – 54,36 mb.

II. Konsystorz i Kuria Arcybiskupia (1793-1973); sygn. KA; 26 929 j.a. – 496,21 mb. – 1. Akta generalne archidiecezji; sygn. KA I, 2. Akta ogólne kościołów parafialnych, filialnych i kaplic; sygn. KA II, 3. Akta szczegółowe kościołów parafialnych, filialnych i kaplic; sygn. KA III, 4. Akta konsystorskie dekanatów; sygn. KA IV, 5. Akta konsystorskie Seminarium Duchownego; sygn. KA V, 6. Akta konsystorskie zakonów i klasztorów; sygn. KA VI, 7. Akta konsystorskie szkół i nauczania religii; sygn. KA VII, 8. Akta konsystorskie szpitali, sierocińców i ochronek parafialnych; sygn. KA VIII, 9. Akta konsystorskie duchowieństwa; sygn. KA IX, 10. Akta konsystorskie sądu duchownego i spraw małżeńskich; sygn. KA X.

III. Metropolitalny Sąd Duchowny (1919-1939); sygn. SM; 1759 j.a. – 7,78 mb.

IV. Kapituła Metropolitalna (1793-1939); sygn. KM; 1636 j.a. – 24,41 mb.

V. Arcybiskupie Seminarium Duchowne (1718-1937); sygn. SD; 138 j.a. – 2,47 mb.

VI. Kolegiata św. Marii Magdaleny w Poznaniu (1793-1939); sygn. KF; 927 j.a. – 8,42.

VII. Kolegiaty zniesione (akta znajdują się w różnych zespołach).

VIII. Archiwum Archidiecezjalne (Muzeum, Biblioteka) (1898-1973); sygn. AW; 246 j.a. – 5,30 mb.

IX. Dekanaty (1690-1953); sygn. DA; 1806 j.a. – 20,87 mb.

X. Związek Gmin kościelnych rzymskokatolickich miasta Poznania (1931-1935); sygn. ZGK; 167 j.a. – 2,34 mb.

XI. Parafie (1461-1949); sygn. PA; 2754 j.a. – 31,85 mb.

XII. Parafie wojskowe (1860-1939); sygn. PW; 33 j.a. – 0,42 mb.

XIII. Rejencje pruskie – 1. Rejencja bydgoska (1785-1875); sygn. RB; 19 j.a. – 0,37 mb., 2. Rejencja Poznańska (1806-1910); sygn. RP; 312 j.a. – 7,03 mb., 3. Magistraty i Landratury: Magistrat Gostyński (1826-1848); sygn. MG; 1 j.a. – 0,02 mb., Magistrat Koźmiński (1800-1879); sygn. MK; 5 j.a. – 0,10 mb., Lan-

dratura Krotoszyńska (1844-1867); sygn. SK; 1 j.a. – 0,05 mb., Landratura Środzka (1817-1844); sygn. SR; 2 j.a. – 0,07 mb., Landratura Wrzesińska (1830-1853); sygn. SW; 2 j.a. – 0,04 mb.

XIV. I Krajowy Kongres Eucharystyczny w Poznaniu (1930); sygn. KE; 70 j.a. – 0,83 mb.

XV. Katolicka Szkoła Społeczna w Poznaniu (1926-1939); sygn. KSS; 17 j.a. – 0,19 mb.

XVI. Archidiecezjalny Komitet Ofiarowania (1946-1948); sygn. AKD; 16 j.a. – 0,27 mb.

XVII. Archidiecezjalny Komitet Katolicki (1948-1952); sygn. AKK; 27 j.a. – 1,03 mb.

XVIII. Dyrekcja Odbudowy Katedry (1946-1956); sygn. DOK; 272 j.a. – 4,03 mb.

XIX. Wiadomości Duszpasterskie (1945-1953); sygn. WD; 91 j.a. – 2,86 mb.

XX. Głos Katolicki (1945-1954); sygn. GK; 381 j.a. – 8,86 mb.

XXI. Katolickie stowarzyszenia diecezjalne – 1. Archidiecezjalny Instytut Akcji Katolickiej (1930-1939); sygn. AIAK; 620 j.a. – 4,03 mb., 2. Katolickie Stowarzyszenie Mężów (1934-1939); sygn. KSM; 380 j.a. – 2,03 mb., 3. Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Męskiej (1917-1939); sygn. KSMM I; 973 j.a. – 11,76 mb., 4. Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Męskiej II (1945-1949); sygn. KSMM II; 971 j.a. – 7,70 mb., 5. Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Żeńskiej (1919-1939); sygn. KSMŻ I; 1752 j.a. – 16,93 mb., 6. Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Żeńskiej (1945-1949); sygn. KSMŻ II; 939 j.a. – 6,92 mb., 7. Sodalicje Mariańskie (1927-1949); sygn. MR; 138 j.a. – 1,66 mb., 8. Katolicki Związek Robotników Polskich (1901-1939); sygn. ZR; 659 j.a. – 7,23 mb., 9. Krucjata Eucharystyczna (1948-1949); sygn. KRE; 9 j.a. – 0,20 mb., 10. Liga Katolicka (1920-1933); sygn. LK; 1 j.a. – 0,02 mb.

XXII. Związki katolickich stowarzyszeń – 1. Naczelny Instytut Akcji Katolickiej (1930-1939); sygn. NIAK; 230 j.a. – 3,22 mb., 2. Katolicki Związek Młodzieży Męskiej (1919-1939); sygn. KZMM; 1603 j.a. – 19,03 mb., 3. Katolicki Związek Młodzieży Żeńskiej (1926-1939); sygn. KZMŻ; 338 j.a. – 3,19 mb., 4. Katolicki Związek Kobiet (1929-1939); sygn. KZK; 431 j.a. – 5,93 mb., 5. Opieka Polska nad Rodakami na Obczyźnie (1926-1933); sygn. OP; 91 j.a. – 1,22 mb., 6. Dział wydawniczy „Ostoi” (1925-1939); sygn. WO; 292 j.a. – 4,03 mb.

XXIII. Związki kapłanów – 1. Związek Kapłanów „Unitas” (1907-1939); sygn. ZKU; 161 j.a. – 1,43 mb., 2. Stowarzyszenie Kapłanów pw. św. Floriana, patrona od ognia (1913-1939); sygn. SF; 86 j.a. – 1,14 mb., 3. Letnisko Księży Hel (1948-1956); sygn. LH; 18 j.a. – 0,13 mb., 4. Związek Misyjny Duchowieństwa (1930-1939); sygn. ZMD; 2 j.a. – 0,03 mb.

XXIV. Stowarzyszenia misyjne – 1. Papieskie Dzieła Misyjne (1927-1939); sygn. PDM; 145 j.a. – 2,17 mb., 2. Związek Misyjny Polek (1927-1933); sygn. ZM; 10 j.a. – 0,20 mb.

Część trzecia: zbiory specjalne

I. Listy – 1. Korespondencja kard. M. Ledóchowskiego (1845-1902); sygn. KL; 2685 j.a., 2. Korespondencja różnych osób (1703-1933); sygn. RL; 215 j.a., 3. Zbiór Morawskich (XIX w.); sygn. ML; 3594 j.a.

II. Księgi metrykalne – 1. Księgi metrykalne katolickie (1577-1909); sygn. PM; 1512 j.a. – 36,27 mb., 2. Duplikaty ksiąg metrykalnych katolickich (1949-1969); sygn. DM; 8725 j.a. – 100,34 mb., 3. Księgi metrykalne gmin ewangelickich (1631-1942); sygn. PME; 63 j.a. – 3,07 mb., 4. Akta Urzędów Stanu Cywilnego (1808-1820); sygn. USC; 96 j.a. – 1,08 mb.

III. Archiwum Związku Polskich Kawalerów Maltańskich (1923-1939); sygn. ZKM; 283 j.a. – 3,14 mb.

IV. Materiały do dziejów archidiecezji poznańskiej 1. Archidiecezja w latach okupacji (1939-1945); sygn. OK; 213 j.a. – 1,54 mb., 2. Synod poznański w 1968 r. (1966-1968); sygn. SP; 47 j.a. – 0,77 mb.

V. Nuty, grafika, fotografia – 1. Zbiór nut; sygn. ZN; 326 j.a., 2. Grafika; sygn. GR; 30 j.a., 3. Reprodukcje; sygn. GD; 65 j.a., 4. Fotografie; sygn. FO; 575 j.a.

VI. Spuścizny osób prywatnych (1801-1974); sygn. SOP; 415 j.a. – 9,23 mb.

VII. Miscellanea.

VIII. Elenchy i roczniki archidiecezji poznańskiej (1759-1968).

2. *Pomoce archiwalne:*

a) opublikowane – Banaszak M., Lenort F., *Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu*, w: *Dzieje Poznania i Województwa Poznańskiego. Informator o materiałach archiwalnych*, t. 2, red. C. Skopowski, Warszawa 1982, s. 237-487 (informator o zasobie archiwalnym).

b) nieopublikowane – rejestry dokumentów w rękopisie, inwentarze kartkowe i książkowe, indeksy osobowe.

3. *Stan zmikrofilmowania zasobu:*

Zmikrofilmowano całkowicie zespół archiwum staropolskiego, zbiory dokumentów, zbiór ksiąg metrykalnych (łącznie ok. 1100 rolek) – B. Kumor, *Katalog mikrofilmów Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*, nr 2, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 13 (1966) s. 222-227.

4. *Podstawowe języki:* łaciński, niemiecki, polski.

5. *Komputeryzacja:*

Wprowadzono do odpowiedniego programu komputerowego indeksy ksiąg metrykalnych Poznania z XIX w. Trwa wpisywanie indeksów z dalszych ksiąg metrykalnych. Planowane jest podłączenie do komputerowej sieci miejskiej oraz do sieci bibliotek Poznania.

Księgozbiór podręczny

Składa się z 9734 tytułów; jest na bieżąco powiększany. Zawiera głównie pozycje z zakresu nauk pomocniczych historii, historii Kościoła katolickiego, dziejów chrześcijaństwa oraz dzieła z zakresu regionalistyki.

Publikacje o Archiwum

Kaczmarczyk K., *Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu*, „Roczniki Historyczne”, 2 (1926) s. 302-303; Lenort F., *Z dziejów organizacji i zasobu Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 15 (1967) s. 5-90; Lutyński K., *Dopływ materiałów archiwalnych z centralnych agend diecezji do archiwum diecezjalnego oraz nabytki*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 62 (1993) s. 39-46; Nowacki J., *Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu*, „Ateneum Kapłańskie”, 22 (1936) t. 38, s. 198-205; tenże, *Dzieje Archidiecezji Poznańskiej*, t. 1: *Kościół katedralny w Poznaniu*, Poznań 1959, s. 559-566 (Archiwum i Biblioteka) t. 2: *Archidiecezja Poznańska w granicach historycznych i jej ustrój*, Poznań 1964, s. 167-172 (Archiwum Arcybiskupie) s. 231-235 (Archiwum Konsystorza Generalnego Poznańskiego, Kurii Metropolitalnej, Metropolitalnego Sądu Duchownego, Archiwum Archidiecezjalne); tenże, *Losy wojenne Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu*, „Sprawozdania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk”, 13 (1945/1946) s. 44-46; *Statut dla Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu*, „Miesięcznik Kościelny Archidiecezji Poznańskiej”, 40 (1925) nr 12, s. 96-97.

ARCHIWUM ARCHIDIECEZJALNE W PRZEMYŚLU

Znak: AAPrz
Adres: 37-700 Przemyśl, Pl. Katedralny 4 A, tel. (0-10) 78-68-94 (łączy Kancelaria Kurii)
Dyrektor: ks. dr Henryk Borcz
Czytelnia: czynna – od poniedziałku do piątku w godz. 9.00-13.00
liczba miejsc do pracy – 10
pomoc techniczne – czytnik do mikrofilmów

Archidiecezja (zarys historyczny)

Pierwsza wzmianka o łańciskim biskupie przemyskim dotyczy śmierci bpa Iwana w 1351 r. Początkowo biskupstwo przemyskie było biskupstwem tytularnym. Diecezja przemyska została utworzona na mocy bulli papieża Grzegorza XI *Debitum pastoralis officii* z 13 II 1375 r. i podporządkowana została metropoliecie łańciskiemu w Haliczu. Pierwszym biskupem przemyskim był Eryk von Winsen (1377-1391). Poświęcił on katedrę pw. Najśw. Panny Maryi

i św. Jana Chrzciciela oraz ustanowił przy niej kapitułę. Po II wojnie światowej diecezja przemyska ob. łac. weszła w skład metropolii krakowskiej, a w 1992 r. została podniesiona do godności archidiecezji.

Dzieje Archiwum

Prawdopodobnie do połowy XVII stulecia nie przejawiano większego zainteresowania zbiorami. Pierwszym, który zajął się uporządkowaniem i opracowaniem, pokaźnego już wówczas, zasobu archiwum konsystorskiego był kanonik przemyski ks. Fryderyk Alembek (Alempech, zm. 1673). W latach 1647-1649 sporządził on m.in. rejestry ważniejszych akt z 27 najstarszych ksiąg konsystorskich (*Collectanea librorum consistorialium*) oraz rejestry dokumentów biskupstwa i kapituły (*Trzebiniana*). Jego dzieło kontynuował notariusz konsystorza ks. Błażej Stanisław Chodziński (zm. 1718), a następnie kurialista kanonik honorowy Kapituły Katedralnej, ks. Kazimierz Antoni Sandorski (zm. 1751). Ten ostatni zaopatrzył księgi archiwalne w indeksy i paginację, uzupełnił rejestry Alembeka, skopiował sporą część zasobu diecezjalnych dokumentów kościelnych (*Rosa* – 2 tomy) oraz uzupełnił akta wizytacji bpa J. K. Szembeka z lat 1720-1723 o kopie dokumentów z archiwów parafialnych. Wykorzystywanie zasobów Archiwum dla celów naukowych zapoczątkował ordynariusz przemyski bp Michał Korczyński (1834-1839). W założonym przez siebie kwartalniku teologicznym „Przyjaciel Chrześcijańskiej Prawdy” ogłaszał opracowania dziejów parafii i publikował wybrane dokumenty archiwalne. Jego inicjatywę kontynuował ks. Franciszek Pawłowski (zm. 1876). Najpomyślniejszy okres rozwoju Archiwum rozpoczął się po zamianowaniu przez bpa J. S. Pelczara archiwariuszem Kurii Diecezjalnej prawnika, ks. dra Jana Kwołka (zm. 1958). W ciągu kilku lat uporządkował on cały zasób Archiwum i udostępnił go do badań naukowych. Archiwalia znalazły pomieszczenie w oddzielnym lokalu w budynku Kurii. Zorganizowana została także pracownia naukowa. Równocześnie, aby zapobiec niszczeniu i rozkradaniu akt parafialnych, ks. J. Kwołek skłonił bpa Anatola Nowaka do wydania rozporządzenia (luty 1927 r.), które zobowiązywało proboszczów do odsyłania do Archiwum archiwaliów sprzed 1772 r. Dążąc do stabilizacji bytu Archiwum ks. Kwołek opracował dla niego *Statut organizacyjny*, zatwierdzony przez bpa A. Nowaka 15 X 1927 r. oraz *Regulamin Pracowni Archiwum*. A latach 1927-1936 ks. Kwołek (już jako dyrektor) pozyskał dla Archiwum z parafii diecezji przemyskiej ponad 800 tomów metryk z okresu staropolskiego, wykupił z rąk prywatnych znaczną liczbę dokumentów i akt parafialnych oraz odzyskał część rozproszonych archiwaliów. Po II wojnie światowej Archiwum powiększyło swoje zasoby głównie o starsze akta poszczególnych agend Kurii oraz nabytki z archiwów parafialnych (księgi metrykalne, akta gospodarcze i inne). W tym okresie opiekę nad zbiorami sprawowali: od stycznia 1956 r. – ks. dr Julian Ataman, od września 1976 r. do sierpnia 1991 r. – ks. Mieczysław Kociubiński.

Obecny zasób Archiwum nie odzwierciedla w pełni tego, co zdołano zgromadzić w ciągu wieków. Klęski żywiołowe i najazdy, które nękały wielokrotnie w przeszłości diecezję przemyską, a niekiedy także brak należytej troski, powodowały niszczenie akt. Zagięły bezpowrotnie najstarsze akta konsystorskie i znaczna liczba dokumentów. Poważne straty poniosło archiwum konsystorskie na przełomie XVIII i XIX w., kiedy to władze austriackie zarządziły odsyłanie dokumentów kościelnych do urzędów cywilnych. Jedynie niewielką część tych akt Gubernium galicyjskie zwróciło w 1827 r. Większość zagięła lub została przekazana archiwom państwowym we Wiedniu i Lwowie. Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu Przemysła przez wojska sowieckie, władze okupacyjne wywoziły do Lwowa w listopadzie 1940 r. cały zasób magazynu głównego Archiwum (2086 ksiąg, 248 pergaminów, inwentarz kartkowy ksiąg i pergaminów) wraz z wyposażeniem i biblioteką. Przejęto także magazyn pomocniczy Archiwum, w którym był przechowywany zespół ekstraktów metrykalnych i registratura chronologiczna z okresu zaborów; zniszczono ją niemal doszczętnie w 1940 r. Po zajęciu Przemysła i Lwowa przez Niemców ks. Kwolek podjął starania o rewindykację wywiezionych zbiorów. W czerwcu 1943 r. udało się odzyskać niemal cały zespół ksiąg konsystorskich, parafialnych oraz pergaminów. Bezpośrednio po zakończeniu działań wojennych ks. Kwolek wszczął intensywne poszukiwania, wywiezionych przez Niemców ze Lwowa w 1944 r., przemyskich zbiorów archiwalnych, głównie bezcennej kolekcji najstarszych metryk. Wieloletnie poszukiwania zakończyły się niepowodzeniem.

Zasób

1. Charakterystyka:

Archiwum zostało uporządkowane w latach 1927-1936 przez jego dyrektora, ks. Jana Kwolka. Akta nowsze są w trakcie opracowywania.

A. Dokumenty pergaminowe

Dyplomy pojedyncze i zeszytowe dotyczące biskupstwa, katedry, parafii i instytucji diecezjalnych (w. XIV-XX); sygn. 1-275; jęz. łaciński.

B. Księgi

I. Księgi Kurialne (298 tomów) – 1. Księgi konsystorskie (1470-1787, 1808) – Akta oficjalatu (od 1470), Akta biskupów (od 1486), Akta administratorów; sygn. 1-99; jęz. łac. 2. Terminaria causarum (1735-1787) – zawiera bruliony akt oficjalatu; sygn. 100-128; jęz. łac. 3. Regestra causarum (1691-1784) – spisy spraw traktowanych wobec oficjalatu; sygn. 129-139; jęz. łac. 4. Księgi notariuszów (1693-1687, 1738-1778) – Akta notariatu oraz Liber privilegiorum ecclesiarum (kopiarz z lat 1602-1732); sygn. 140-143; jęz. łac. 5. Pontificalia (1719-1935) – Księgi święceń i innych czynności pontyfikalnych; sygn. 144-154; jęz. łac., pol. 6. Wizytacje generalne (1646-1780) – Wizytacja całej diecezji za bpa P. Piaseckiego z 1646 r. (wszyta do tomu akt tegoż biskupa), Wizytacja

części diecezji za bpa J. A. Doenhoffa z 1699 r., Wizytacja diecezji bpa J. K. Szembeka z lat 1720-1722 (zaginął tom obejmujący wizytacje dekanatów: przemyskiego i jarosławskiego), Wizytacja całej diecezji bpa A. Fredry z lat 1727-1730, Wizytacja części diecezji za bpa W. Czapskiego z 1741 r., Wizytacje diecezji (dwie) bpa W. H. Sierakowskiego z lat 1743-1745 i 1753-1758 (brak obu wizytacji dekanatu nowomiejskiego i drugiej wizytacji dekanatu pruchnickiego), Wizytacja kościoła katedralnego bpa J. T. Kierskiego z 1780 r., fragmenty różnych wizytacji i akt z wieków XVII-XIX, Ordo visitationis generalis (ok. 1781); sygn. 64, 155-192; jęz. łac., pol. 7. Dobra biskupie (XVIII-XX w.) – ilustracje, inwentarze, rachunki gospodarcze; sygn. 193-228 i 2161-2165; jęz. łac., pol. 8. Seminarium duchowne (1771-1880); sygn. 229-236; jęz. łac., niem., pol. 9. Pomocnicze kurialne (XVIII-XIX w.) – wyciągi i spisy dokumentów oraz akt konsystorskich, parafialnych i personalnych, protokoły sesji kurialnych, schematyzm diecezji bpa Antoniego Waława Betańskiego z 1785 r. itp.; sygn. 237-257; jęz. łac., pol. 10. Akta sesji (1788-1802) – referaty omawiane na sesjach konsystorskich; sygn. 258-286; jęz. łac.

II. Księgi Dekanalne (67 tomów) – 1. Arcybractwo Kapłańskie ziemi sanockiej (1550-1782) – fragmenty archiwum bractwa; sygn. 287-291; jęz. łac. 2. Akta dekanatów (XVII-XIX w.) – wizytacje dziekańskie, księgi zjazdów dekanalnych, protokoły czynności i okólniki; sygn. 292-353; jęz. łac.

III. Księgi Parafialne (XVI-XX w.) – sekcja liczy około 1480 jednostek w układzie alfabetycznym, według nazw parafii. Numeracja ciągła, sporządzona w 1934 r., obejmuje również ok. 850 tomów akt, głównie metryk i ksiąg sądowych wiejskich, zrabowanych w 1940 r. przez sowietów i dotąd nie odzyskanych; sygn. 354-2675. 1. Metryki (XVI-XVIII w.) – księgi ochrzczonych, zaślubionych, zapowiedzi i zmarłych. Kolekcja liczy obecnie kilkadziesiąt ksiąg, które włączono do zbioru ekstraktów metrykalnych. W zbiorze brak 810 tomów metryk; jęz. łac. 2. Akta kapituł kolegiackich (XVII-XVIII w.) – fragmenty archiwów kapituł kolegiackich w Jarosławiu i Brzozowie; jęz. łac. 3. Akta kolegiów niższego duchowieństwa (XVII-XVIII w.) – fragmenty archiwów kolegiów wikariuszów katedralnych i kolegiackich, mansonarzy, psalterzystów itp.; jęz. łac. 4. Bractwa kościelne (XVI-XX w.) – księgi bractw kościelnych, kopie przywilejów, spisy członków, protokoły posiedzeń itp.; jęz. łac., pol. 5. Akta gospodarcze (XVI-XIX w.) – księgi dochodów i wydatków, krowy kościelne, meszne itp.; jęz. łac., pol. 6. Inwentarze parafialne (XVII-XVIII w.) – opisy kościołów i majątku kościelnego sporządzane podczas wizytacji; jęz. łac., pol. 7. Wizytacje parafii (XVII-XIX w.) – kopie wizytacji generalnych i dziekańskich; jęz. łac., pol. 8. Zbiory dokumentów parafialnych (XVI-XIX w.) – oryginały i kopie dokumentów uposażeniowych beneficjów parafialnych i instytucji kościelnych; jęz. łac., pol. 9. Klasztory męskie i żeńskie (XVII-XIX w.) – akta uposażeń klasztorów, inwentarze i wizytacje zgrupowane w zespołach odnośnych parafii; jęz. łac., pol. 10. Rękopisy

(XVIII w.) – rękopisy teologiczne, dewocyjne i naukowe z archiwów parafialnych; jęz. łac., pol. 11. Sądy wiejskie (XVI-XIX w.) – księgi sądowe wiejskie, akta cechowe i akta cywilne zebrane z archiwów parafialnych. Zbiór liczy obecnie kilkadziesiąt tomów. Brak w nim ok. 30 tomów ksiąg sądowych wiejskich, gruntowych itp. zrabowanych przez sowietów w 1940 r.

C. Registratura

I. Registratura w układzie chronologicznym – akta konsystorskie w porządku dziennika podawczego. 1. Akta ogólne (od 1784 r.). 2. Akta szkolne (1816-1871). 3. Akta prezydialne (od 1823 r.). 4. Akta małżeńskie (1857-1868). 5. Akta cyrkulów Jasło i Tarnów (1787-1807).

II. Rektyfikaty – teki akt dobieranych rzeczowo. 1. Ogólnodiecezjalne wizytacje biskupie i dziekańskie, ułożone w porządku alfabetycznym według dekanatów (1882-1939); zjazdy dekanalne (1906-1939); fasje probostw (od początku XIX w. do 1910 r.); ruthenica: sprawy międzywyznaniowe (1749-1879); spisy książek kupowanych z funduszu religijnego (1823-1842); statystyka diecezji (1845, 1852, 1883); varia (od 1782 r.). 2. Parafialne akta wszystkich parafii diecezji od połowy XIX w.

D. Ekstrakty metrykalne

Odpisy metryk parafii od 1826 r. do czasów obecnych, w układzie alfabetycznym. Ekstrakty z lat 1890-1950 skonfiskowane zostały po II wojnie światowej przez władze PRL.

E. Akta personalne księży

I. Tabele służbowe, w układzie alfabetycznym (od początku XX w.).

II. Teczki personalne – akta niektórych biskupów i księży, w układzie alfabetycznym (od poł. XIX w.).

F. Druki i zbiory poboczne

I. Druki urzędowe Kurii biskupiej przemyskiej – 1. Directoria diecezjalne – kalendarze liturgiczne od 1795 r. do czasów obecnych. 2. Schematyzmy diecezji przemyskiej od 1805 r. do czasów obecnych. 3. Kurendy – okólniki i listy pasterskie biskupów przemyskich (1711-1900). 4. „Kronika Diecezji Przemyskiej” od 1901 r. do czasów obecnych.

II. Druki urzędowe obce – 1. Kościelne synody, schematyzmy, diecezjalne pisma urzędowe itp. 2. Rządowe austriackie – zbiór drukowanych ustaw dla Galicji od 1772 r. do połowy XIX w.; zbiór Pillera: roczniki ustaw dla Galicji.

III. Mikrofilmy najcenniejszych akt Archiwum diecezjalnego.

2. Pomoce archiwalne:

Inwentarz kartkowy pergaminów, ksiąg, spisy ekstraktów metrykalnych, registratury i druków sporządził ks. J. Kwolek. Zinwentaryzował on także luźne dokumenty zebrane w księgach parafialnych.

a) Inwentarze opublikowane – Kwolek J., *Archiwum Diecezjalne przy Kurii Biskupiej ob. łac. w Przemyślu*, „Ateneum Kapłańskie”, 22 (1936) t. 38, s. 514-526; tenże, *Ekstrakty metrykalne w Archiwum Diecezjalnym Przemys-*

kim, „Kronika Diecezji Przemyskiej”, 28 (1928) s. 231-249 (inwentarz w części zdezaktualizowany),

b) Inwentarze nieopublikowane – kartkowy pergaminów i kartkowy ksiąg,

c) Indeksy nieopublikowane – ksiąg, dokumentów w księgach zbiorowych, teczek parafialnych, ekstraktów i ksiąg metrykalnych, pergaminów, druków.

3. Stan zmikrofilmowania zasobu:

Część zasobu została zmikrofilmowana przez Ośrodek ABMK przy KUL – B. Kumor, *Katalog mikrofilmów Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*, nr 1, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 6 (1963) s. 89-93, nr 2, tamże, 13 (1966) s. 227, nr 3, tamże, 24 (1972) s. 248-268.

Księgozbiór podręczny

W jego skład wchodzi przeważnie opracowania z zakresu historii Polski, Kościoła i regionu, genealogie, słowniki oraz niektóre wydawnictwa źródłowe.

Publikacje o Archiwum

Ataman J., *Akta wizytacji diecezji przemyskiej do końca XVIII wieku*, „Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne”, 1 (1960) z. 2, s. 32-44; tenże, *Zarys dziejów diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego*, Przemysł 1985, s. 88-89; Kwolek J., *Archiwa diecezji przemyskiej obrz. łac.*, „Kronika Diecezji Przemyskiej”, 27 (1927) s. 223-276; tenże, *Archiwum Diecezjalne przy Kurii Biskupiej ob. łac. w Przemyślu*, „Ateneum Kapłańskie”, 22 (1936) t. 38, s. 514-526; *Regulamin Pracowni Archiwum Diecezjalnego przy Kurii Biskupiej o. ł. w Przemyślu*, „Kronika Diecezji Przemyskiej”, 27 (1927) s. 219-222; *Statut organizacyjny Archiwum Diecezjalnego przy Kurii Biskupiej o. ł. w Przemyślu*, „Kronika Diecezji Przemyskiej”, 27 (1927) s. 215-218.

ARCHIWUM KAPITULNE W PRZEMYŚLU

Adres: 37-700 Przemysł, ul. Kapitulna 4

Dzieje Archiwum

Łączą się nierozzerwalnie z dziejami kapituły, która istnieje od XIV w. Została zorganizowana za rządów bpa Eryka Winsena (mian. 1377, zm. 1391). Archiwum mieściło się pierwotnie w kapitulniku, tj. sali posiedzeń kapituły. W 1885 r., z powodu restauracji katedry, archiwalia przeniesiono do lokalu biblioteki kapitulnej, która mieściła się w pomieszczeniach nad zakrytą katedrą. W 1906 r. Archiwum i Bibliotekę Kapitulną przeniesiono do nowo wzniesionego budynku przy ul. Kapitulnej 4. Wtedy uporządkowaniem Archiwum zajął się ks. Jakub Federkiewicz.

Zasób

1. Charakterystyka:

Dokumenty pergaminowe (od 1352 r.); ok. 300 j.a.

Libri conclusionum (1438-1779); 19 j.a.

Statuty kapituły (od XVI w.).

Akta dotyczące katedry – wizytacje generalne i dekrety reformacyjne, opisy katedry i inwentarze, plany restauracji katedry.

Akta dotyczące dóbr kapitulnych; ok. 60 j.a. – Procuratoria Venerabilis Capituli (1670-1711), Adversaria, sive diversarum connotationum farrago (z 1723 r.), Fassiones Capituli (z 1784 r.), Lustracja dóbr kapitulnych (z 1755 r.), Metryki gruntowe majątków kapituły (1820, 1851-1853), Liber exhibens statum bonorum facultatumque Capituli Premisliensis (z 1820 r.).

Księgi i spisy dokumentów – Liber privilegiorum Capituli (1604-1672), Iura praecipua et principaliora (Rosa), Sumariusz dokumentów kapituły (ok. 1790 r.), index actorum in archivo Capituli (pocz. XIX w.), Liber documenta (1645-1711), Erekcja kanonii penitencjarza (1750 r.).

Rękopisy ks. Fryderyka Alembeka, ks. Franciszka Pawłowskiego, ks. Jakuba Federkiewicza, bpa Józefa Tadeusza Kierskiego.

Akta diecezjalne i konsystorskie.

Akta parafialne z terenu diecezji przemyskiej.

Varia.

Księgozbiór podręczny

Biblioteka Kapitulna.

Publikacje o Archiwum

Hauser L., *Monografia miasta Przemyśla*, Przemyśl 1883, s. 9-12 (Archiwum rzym. kat. kapituły przemyskiej); Kwolek J., *Archiwa diecezji przemyskiej ob. łac.*, „Kronika Diecezji Przemyskiej”, 27 (1927) s. 256-263 (Archiwum Kapituły łac.).

ARCHIWUM DIECEZJALNE W SANDOMIERZU

Znak: ADS

Adres: 27-600 Sandomierz, ul. Ks. P. Ściegiennego 2, tel. (0-15) 32-25-38 (łączy centrala Kurii Diecezjalnej)

Dyrektor: ks. Piotr Stanaszek

Czytelnia: czynna – czwartki, piątki, soboty w godz. 9.00-13.00
liczba miejsc do pracy – 8

Diecezja (zarys historyczny)

Papież Pius VI 13 XI 1786 r. utworzył sufraganat sandomierski dla diecezji krakowskiej celem jej sprawniejszego zarządu. Sufraganem sandomierskim

został Wojciech Boxa Radoszewski. Na mocy bulli papieża Piusa VII *Ex imposita nobis* z 30 VI 1818 r. powołana została do życia diecezja sandomierska w miejsce kieleckiej. Stolicę diecezji i kapitułę przeniesiono do Sandomierza. Diecezja sandomierska weszła w skład metropolii warszawskiej. Pierwszym biskupem sandomierskim został mianowany Stefan Hołowczyc. Kościołem katedralnym została kolegiata pw. Narodzenia NMP w Sandomierzu. W 1992 r. w miejsce diecezji sandomiersko-radomskiej zostały utworzone diecezje: sandomierska i radomska. Diecezja sandomierska weszła w skład metropolii lubelskiej.

Dzieje Archiwum

Istniało od czasu erygowania diecezji tj. od roku 1818. Zasób Archiwum nie ucierpiał w czasie II wojny światowej.

Zasób

1. *Charakterystyka:*

Zasób Archiwum nie został jeszcze uporządkowany i opracowany.

Archiwum posiada akta wytworzone od czasu powstania diecezji. Wśród nich najważniejsze grupy akt to:

Akta parafialne (w tym duplikaty ksiąg metrykalnych z okresu po 1945 r.).

Akta personalne.

Akta zakonne.

Akta Sądu Biskupiego.

Akta Konsystorza i Kurii Biskupiej.

2. *Pomoce archiwalne:* brak.

3. *Podstawowe języki:* łaciński, polski, rosyjski.

4. *Rozmiary:* ok. 700 mb.

Księgozbiór podręczny

Składają się nań: pisma urzędowe państwowe i diecezjalne, kalendarze liturgiczne, elenchusy, komplet czasopisma „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” i in.

ARCHIWUM KAPITUŁY SANDOMIERSKIEJ

Adres: 27-600 Sandomierz, ul. Bulińskiego 2

Dyrektor: każdorazowy Sekretarz Kapituły

Udostępnianie: termin i zakres kwerendy należy wcześniej uzgodnić z kanclerzem Kurii Diecezjalnej; adres: 27-600 Sandomierz, ul. Mariacka 2, telefon: (0-15) 32-25-38

Kapituła (zarys historyczny)

Kapituła kolegiacka (od 1822 r. katedralna) została erygowana i uposażona około 1186 r. przez Kazimierza Sprawiedliwego. Konsekracja kościoła kolegiackiego nastąpiła w 1191 r. Od tego też czasu rozpoczęła się prawdopodobnie działalność kapituły.

Dzieje Archiwum

Powstało prawdopodobnie wraz z kolegiatą pod koniec XII w. Archiwalia gromadzone były i przechowywane w sali nad zakrystią kościoła kolegiackiego (później katedralnego) zwanej kapitularem. Nadzór nad archiwum sprawowali biskupi krakowscy. Źródłem prawa dla archiwum były statuty kapitulne. Wykonawcą zarządzeń odnoszących się do archiwum był prałat kustosz. Pisaniem akt zajmował się wicekustosz, a częściej funkcję notariusza zlecano jednemu z mansjonarzy.

Zasób

1. *Charakterystyka:*

Dokumenty pergaminowe i papierowe (XII-XIX w.) – 357, w tym 330 oryginałów i 27 kopii.

Zespoły:

Akta do dziejów kapituły, psalterzystów i mansjonarzy – 47 tomów.

Akta do dziejów parafii kolegiackiej, a później katedralnej, organizacji religijnych w niej działających i zależnego od kapituły domu księży emerytów – 24 tomy.

Akta archidiakonów sandomierskich – 7 ksiąg.

Akta oficjaluatu okręgowego w Sandomierzu (1522-1771) – 26 tomów.

Akta czynności pontyfikalnych bpa sufragana Wojciecha Boxa-Radoszewskiego (1787-1796) i bpa Joachima Goldtmanna (1836-1851) – 2 księgi.

Akta różnych parafii – 55 tomów.

Akta zakonne – 3 tomy.

Akta miejskie.

Varia – 4 tomy.

Kolekcje:

Materiały do biografii poszczególnych członków kapituły.

2. *Pomoce archiwalne:*

Katalog archiwaliów sporządził ks. Andrzej Wyrzykowski w czasie II wojny światowej i po jej zakończeniu. Akta zostały zinwentaryzowane nie według zespołów lecz w porządku ułożenia ich na półkach.

Publikacje o Archiwum

Wójcik W., *Archiwum i Biblioteka Kapituły w Sandomierzu*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 7 (1963) s. 5-41.

ARCHIWUM KURII SIEDLECKIEJ

Znak: AKS
Adres: 98-100 Siedlce, ul. Piłsudskiego 62, tel. (0-25) 231-26
Dyrektor: w zastępstwie: ks. Franciszek Dudka, kanclerz Kurii
Czytelnia: czynna – w dni powszednie w godz. 9.00-13.00
liczba miejsc do pracy – 6

Diecezja (zarys historyczny)

Diecezja janowska czyli podlaska została powołana do życia bullą papieża Piusa VII *Ex imposita nobis* z 1818 r. Stolicą diecezji został Janów Podlaski. Kolegiata pw. Trójcy Świętej została podniesiona do godności katedry biskupiej. Utworzona została również kapituła katedralna. Pierwszym biskupem podlaskim był Feliks Lewiński. W 1867 r. rząd rosyjski skasował diecezję podlaską i przyłączył do lubelskiej. Dopiero w 1889 r. papież Leon XIII połączył kanonicznie diecezję podlaską z lubelską. Bullą z 24 IX 1918 r. papież Benedykt XV odłączył diecezję podlaską od lubelskiej, a biskupem zamianował Henryka Przeździeckiego. Papież Pius XI bullą z 25 I 1924 r. przeniósł stolicę diecezji z Janowa do Siedlec i diecezji dał nazwę: siedlecka czyli podlaska. Do 1992 r. diecezja należała do metropolii warszawskiej, od tego zaś roku weszła w skład lubelskiej prowincji kościelnej.

Dzieje Archiwum

Archiwum istnieje od chwili erekcji diecezji podlaskiej, tj. od 1818 r. W jego posiadaniu znalazły się archiwalia dawnej diecezji łuckiej, gdyż Janów Podlaski – siedziba biskupów podlaskich – był dawną rezydencją biskupów łuckich. Tu również od XV w. znajdował się konsystorz biskupi diecezji łuckiej. Po kasacie diecezji podlaskiej w 1867 r. Archiwum Konsystorza Podlaskiego przewieziono do Lublina. Aż do 1918 r. akta te przechowywane były w magazynach Archiwum Diecezji Lubelskiej. Po wskrzeszeniu diecezji podlaskiej nie wszystkie archiwalia wróciły do Janowa. Część akt zaginęła bezpowrotnie, a część pozostała w Lublinie. W 1924 r. zbiory archiwalne przeniesiono z Janowa do Siedlec. Podczas drugiej wojny światowej Niemcy wywieźli część akt z lat 1919-1939. Tych akt już nie odzyskano.

Zasób

Zasób Archiwum nie jest uporządkowany i opracowany według nowoczesnych wymogów.

1. Charakterystyka:

A. Akta sprzed 1918 r. i akta Konsystorza Generalnego Janowskiego diecezji podlaskiej (1818-1867); język – łaciński, polski, rosyjski:

- akta Konsystorza Generalnego Janowskiego diecezji łuckiej (najstarsza księga pochodzi z lat 1469-1486); 104 j.a.,
- akta wizytacyjne terenów dawnej diecezji łuckiej i brzeskiej (najstarsza księga pochodzi z 1662 r.) – w nich duża ilość rejestrów i odpisów dokumentów; 25 j.a.,
- akta biskupów janowskich (1819-1867) – listy pasterskie, postanowienia konsystorza generalnego, korespondencja biskupów z władzami państwowymi,
- księgi uposażeń i księgi inwentarzowe samego biskupstwa oraz poszczególnych parafii,
- księgi metrykalne (koniec XVIII i XIX w.),
- 17 woluminów (XVIII-XIX w.) – dokumenty fundacyjne i erekcyjne parafii i klasztorów, bulle papieskie, wizytacje kościołów, protokoły z posiedzeń konsystorza, listy pasterskie, korespondencja biskupów, rozporządzenia rządowe, wypisy z ksiąg miejskich.

B. Akta Kurii Diecezjalnej Siedleckiej czyli Podlaskiej (od 1918 r.); język polski i łaciński – a) Akta osobiste księży: 552 żyjących, 1063 zmarłych, b) Akta 237 parafii, c) Akta dekanalne; 22 j.a., d) Akta ogólne (1918-1995) – dotyczą różnych problemów administracyjnych i duszpasterskich diecezji, zgromadzeń zakonnych, bractw, sodalicyj, stowarzyszeń, akcji i ruchów, akta Konferencji Episkopatu Polski z lat międzywojennych; 2066 j.a., e) wtórniki ksiąg metrykalnych (1946-1995) z 237 parafii, f) miscellanea małżeńskie (1919-1995) – dyspensy, indulty itp.; 230 j.a.

C. Akta Sądu Biskupiego (1919-1995); język polski i łaciński; 1603 j.a.

D. Akta Kapituły Kolegiackiej, od 1818 r. Katedralnej (XVIII-XX w.).

E. Akta Gimnazjum i Liceum Biskupiego w Siedlcach (1923-1967) – korespondencja, dokumenty urzędowe, maturalne, dzienniki lekcyjne, katalogi ocen itp.

F. Schematyzmy Diecezji Podlaskiej (1835-1995).

G. „Wiadomości Diecezjalne Podlaskie (Siedleckie)” (1919-1995).

2. *Pomoce archiwalne:*

Inwentarze w maszynopisie – 1. Inwentarz Archiwum Akt Dawnych Kurii Diecezjalnej Siedleckiej czyli Podlaskiej, sporządzony w r. 1959 na podstawie istniejącego stanu akt, 2. Spis akt (starych) Kurii Diecezjalnej Podlaskiej, 3. Spis akt Kurii Diecezjalnej Siedleckiej czyli Podlaskiej, 4. Spis księży żyjących i zmarłych.

3. *Stan zmikrofilmowania zasobu:*

Część akt dawnych zmikrofilmował Ośrodek ABMK przy KUL – B. Kumor, *Katalog mikrofilmów Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*, nr 2, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 13 (1966) s. 227-247, nr 4, tamże, 31 (1975) s. 370.

Publikacje o Archiwum

Litak S., Lazar S., *Materiały Archiwum Kurii Siedleckiej*, „Roczniki Humanistyczne Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego”, 7 (1958) z. 2, s. 327-332; Młynarski Z., *Losy zasobu Archiwum Diecezjalnego w Siedlcach*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 22 (1971) s. 55-60; Piec A., *Archiwum Diecezjalne w Siedlcach*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 53 (1986) s. 76-86.

ARCHIWUM DIECEZJALNE W TARNOWIE

Znak: ADT
Adres: 33-100 Tarnów, ul. Katedralna 3, tel. (0-14) 22-34-23
Dyrektor: ks. dr Kazimierz Szwarga, *zastępca:* ks. dr Ryszard Banach
Czytelnia: czynna – codziennie, z wyjątkiem świąt państwowych i kościelnych, w godz. 9.00-15.00, w soboty w godz. 9.00-12.00, przerwa wakacyjna w miesiącu sierpniu
liczba miejsc do pracy – 10
pomoce techniczne – 2 czytniki do mikrofilmów

Diecezja (zarys historyczny)

Cesarz Józef II, dekretem z 20 IX 1783 r., utworzył diecezję tarnowską, co usankcjonował papież Pius VI bullą *In suprema beati Petri cathedra* z 13 III 1786 r. Na mocy tejże samej bulli została erygowana kapituła katedralna. Biskupem tarnowskim, mianowanym przez cesarza Józefa II, został Jan Duwall. W 1807 r. diecezja została zniesiona, a kapituła katedralna przeniesiona do Kielc. Papież Pius VII bullą *Studium paterni affectus* z 20 IX 1821 r. przywrócił diecezję pod nazwą „tyniecka” ze stolicą w Tyńcu. W 1826 r. stolicę diecezji przeniesiono do Tarnowa. Diecezja tarnowska podporządkowana była metropolii lwowskiej. W 1925 r. weszła w skład nowo utworzonej metropolii krakowskiej.

Dzieje Archiwum

Początek zbiorów archiwalnych stanowiły odpisy dokumentów dotyczących majątku posiadanego przez beneficjatorów. Sporządzane one były w wyniku zarządzenia władz austriackich, zobowiązującego wszystkich beneficjatorów do przesyłania tych dokumentów do Lwowa. Wędrowały one tam za pośrednictwem konsystorza generalnego w Tarnowie. Po zniesieniu diecezji w 1807 r. część archiwaliów została przekazana do Przemyśla i Krakowa. Prace nad uporządkowaniem i udostępnieniem zasobu Archiwum do celów naukowych prowadzone były od 1950 r. pod kierunkiem ks. W. Smolenia, dyrektora archiwum i muzeum diecezjalnego oraz jego zastępcy ks. B. Kumora. Kontynuowali

je: ks. dr Jan Białobok (1960-1970), ks. dr Adam Nowak (1970-1988), ks. dr Ryszard Banach (1988-1992). Do 1986 r. pomagał im m.in. mgr Stanisław Otfinowski. Na przełomie lat 1957/1958 Archiwum otrzymało własny lokal. Archiwum i Muzeum Diecezjalne stanowiły do 1959 r. jedną instytucję. Rozłączył je bp Karol Pękała. Od 1959 r. każde z nich jest samoistną instytucją. Archiwum przejęło zbiory archiwalne przechowywane w Kurii Diecezjalnej i Muzeum Diecezjalnym. W 1991 r. podjęte zostały prace remontowe, dzięki którym uzyskano dwa dodatkowe pomieszczenia magazynowe, pracownię, czytelnię, biuro i zaplecze gospodarcze.

Zasób

1. *Charakterystyka:*

Zespoły w trakcie porządkowania:

Akta Konsystorza i Kurii Diecezjalnej (do 1946 r.); sygn. AC,
Akta ogólne Kurii Diecezjalnej (1947-1985); sygn. OA – OZ,
Akta parafialne (lokalne); sygn. LB – LŻ,
Akta oficjalatu pilzneńskiego,
Akta Sądu Biskupiego w Tarnowie,
Akta personalne; sygn. PA – PŻ,
Kopie ksiąg metrykalnych; sygn. MB – MŻ,
Akta Caritasu,
Akta grekokatolickich parafii dekanatu muszyńskiego (XVIII-XIX w.).

2. *Pomoce archiwalne:*

Inwentarze w trakcie przygotowywania.

3. *Stan zmikrofilmowania zasobu:*

Zmikrofilmowano kopie ksiąg metrykalnych z XIX i XX w., przechowywanych w Archiwum. Trwa zmikrofilmowanie najstarszych (do 1900 r.) ksiąg metrykalnych z terenu diecezji tarnowskiej. Protokolarze konsystorza biskupiego i indeksy do nich zmikrofilmował Ośrodek ABMK przy KUL – B. Kumor, *Katalog mikrofilmów Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*, nr 4, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 31 (1975) s. 314-328.

4. *Podstawowe języki:* polski, łaciński, niemiecki.

Księgozbiór podręczny

„Currenda” urzędowe czasopismo diecezji tarnowskiej, schematyzmy, opracowania z historii Kościoła i archiwistyki.

Publikacje o Archiwum

Kumor B., *Archiwum Diecezjalne w Tarnowie*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 2 (1960) z. 1-2, s. 43-52; Niwiński W., *Archiwum Konsystorza Biskupiego w Tarnowie*, „Ateneum Kapłańskie”, 23 (1937) t. 40, s. 203-209.

ARCHIWUM ARCHIDIECEZJALNE WARSZAWSKIE
ARCHIWUM AKT DAWNYCH

Znak: AAW
Adres: 00-278 Warszawa, ul. Świętojańska 8, (do korespondencji: ul. Kanonia 6, tel. (0-22) 31-02-89 – parafia Św. Jana)
Dyrektor: ks. Aleksander Seniuk, tel. (0-22) 26-77-26
Czytelnia: czynna – poniedziałek, środa, czwartek w godz. 9.00-14.00
liczba miejsc do pracy – 6

Archidiecezja (zarys historyczny)

Kanonicznej erekcji diecezji warszawskiej dokonał papież Pius VI bullą *Ad universam agri Dominici curam* z 16 X 1798 r. Zależna ona była bezpośrednio od Stolicy Apostolskiej. Dawny kościół kolegiacki Św. Jana w Warszawie stał się katedrą. Pierwszym biskupem warszawskim został Józef Bończa Miaskowski. Papież Pius VII bullą *Militantis Ecclesiae* z 12 III 1818 r. wyniósł biskupstwo warszawskie do godności archidiecezji, a bullą *Ex imposita nobis* z 30 VI 1818 r. powiększył przeszło dwukrotnie jej terytorium. Arcybiskupem-metropolitą warszawskim został bp płocki Franciszek Malczewski. Arcybiskupom warszawskim nadał Pius VII tytuł prymasa Królestwa Polskiego.

Dzieje Archiwum

Na potrzebę organizacji archiwum pierwszy zwrócił uwagę abp Zygmunt Szczęsny Feliński (1862-1883). On też utworzył urząd archiwisty i mianował na to stanowisko ks. Franciszka Kołaczewskiego oraz zlecił mu uporządkowanie zasobu archiwum. Z inicjatywy abpa Felińskiego, po likwidacji konsystorza łowickiego w grudniu 1862 r., przewieziono do Warszawy tamtejsze archiwalia. Następcy abpa Felińskiego nie wykazywali większego zrozumienia dla tej sprawy. Urząd archiwariusza archiwum konsystorskiego sprawowali ludzie przypadkowi, łączący tę funkcję z innymi zajęciami. Przełom przyniósł dopiero rok 1934, kiedy to archiwistą Archiwum archidiecezjalnego został mianowany ks. Władysław Kwiatkowski, który sprawował tę funkcję do 1939 r. Cały zasób Archiwum, mieszczący się w gmachu Kurii, spłonął w czasie powstania warszawskiego, a w nim m.in. akta biskupów poznańskich, którzy, począwszy od bpa Stefana Wierzbowskiego, mieszkali najpierw w Górze Kalwarii, a następnie w samej stolicy. Stąd też ich akta znajdowały się w Warszawie. Zagładzie uległo również archiwum kapituły katedralnej, mieszczące się w kapitularku katedry Św. Jana. Po wojnie, w 1960 r. kard. Stefan Wyszyński mianował archiwariuszem ks. Witolda Maleja, który opracował statut i regulamin Archiwum Archidiecezjalnego, zatwierdzone 13 VI 1960 r. przez kard. Wyszyńskiego. Zaczątek Archiwum stanowiły nieliczne zbiory archiwalne, wydzielone z biblioteki seminaryjnej oraz resztki zespołu

akt Seminarium Św. Jana z XIX w. Ksiądz Malej zapoczątkował również koncentrację akt z terenu archidiecezji. Z początkiem 1968 r. dyrektorem Archiwum został ks. Jan Wysocki. Zaadaptował on dla potrzeb archiwum akt dawnych sale dawnego kapitulacza katedry św. Jana. Po śmierci ks. W. Kwiatkowskiego Archiwum przejęło, na przełomie lat 1969/1970, cenne akta będące w jego posiadaniu. Były to m.in. akta do dziejów archidiaconatu, diecezji i archidiecezji warszawskiej, akta ostatnich prymasów Polski, akta archidiaconatu łowickiego, kilkadziesiąt dyplomów. W latach 1987-1991 urząd archiwisty sprawował ks. Andrzej Gałka. Od 1992 r. dyrektorem Archiwum jest ks. Aleksander Seniuk.

Zasób

1. Charakterystyka:

- I. Akta Archidiaconatu Warszawskiego (1523-1796); 13 j.a. – 0,2 mb.
- II. Akta Biskupstwa Warszawskiego (1798-1818); 24 j.a. – 0,45 mb.
- III. Akta Archidiecezji Warszawskiej (1778-1938) – arcybiskupi warszawscy, Konsystorz Generalny; 136 j.a. – 1,3 mb.
- IV. Akta Łowickie: Kapituła – Kolegiata Łowicka (1375-1815); 61 j.a. + 16 teczek – 1,4 mb.
- V. Akta Arcybiskupstwa Gnieźnieńskiego – arcybiskupi gnieźnieńscy (1466-1515-1815); 67 j.a. – 0,9 mb.
- VI. Akta Wizytacji Generalnych (1761-1863) oraz Noty archiwalne ks. Knapińskiego (XVI-XIX w.).
- VII. Akta Instytucji Kościelnych Archidiecezji Warszawskiej – A. Akta Kapituły Metropolitalnej Św. Jana (1406-1785-1934-1969); 34 j.a. – 1,3 mb. B. Akta Seminarium Duchownego Wyższego Św. Jana (1828, 1838, 1851-1968); 165 j.a. – 3,6 mb. C. Akta Seminarium Duchownego Niższego (1941-1961); 36 j.a. – 2,5 mb. D. Akta Akademii Duchownej Rzymsko-Katolickiej Warszawskiej (1817-1861); 16 j.a. – 0,7 mb. E. Akta Synodów Warszawskich; 34 j.a., – 2 mb.
- VIII. Akta Bractw Kościelnych (1642-1939); 48 j.a. – 0,75 mb. – 1. Bractwo Św. Michała Archanioła (1803-1859); 5 j.a. 2. Bractwo Niepokalanego Poczęcia NMP (1642-1686); 1 j.a. 3. Bractwo Różańca Św. (1681-1939); 33 j.a. 4. Bractwo Szkaplerza Św. (1693-1887); 9 j.a.
- IX. Akta Parafii Archidiecezji Warszawskiej (1440-1513-1574-1972); 880 j.a. – 18 mb.
- X. Akta Cmentarzy Warszawskich (1882-1925); 16 j.a. – 0,2 mb.
- XI. Akta Zakonów (1016-1918); 241 j.a. – 5,1 mb. – 1. Augustianie (1631-1864); 11 j.a. 2. Bernardyni (1469-1815); 19 j.a. 3. Dominikanie (1689-1798); 5 j.a. 4. Franciszkanie (1616-1799); 6 j.a. 5. Kameduli (1667-1872); 23 j.a. 6. Kanonicy Regularni (1743-1804); 8 j.a. 7. Karmelici Bosi (1666-1880); 10 j.a. 8. Misjonarze św. Wincentego a Paulo (1623-1918); 82 j.a. 9. Pijarzy

(1754-1845); 9 j.a. 10. Reformaci (1638-1864); 17 j.a. 11. Trynitarze (1681-1863); 51 j.a.

XII. Spuścizny (po zmarłych kapłanach); 730 j.a. – 29 mb.; nie ma kart inwentarzowych.

XIII. Akta Organizacji Katolickich, m.in. 1. Akta „Odrodzenia” (1919-1939, 1969-1978); 31 j.a. – 0,7 mb. 2. Akta Gimnazjum Św. Stanisława Kostki w Warszawie (1908-1941); 68 j.a. – 1,1 mb. 3. Akta „Juventus Christiana” (1921-1944-1989); 18 j.a. – 0,6 mb.

XIV. Akta Archikonfraterni Literackiej – Musicalia (1523-1807); 25 j.a. – 1 mb.

XV. Akta różne, m.in. 1. Akta Konwentu Polonia (1828-1980) ok. 180 j.a. oraz 142 książki Biblioteki Konwentu; ok. 6 mb. 2. Akta potoczne Rady Nieustającej (1787/1788); 8 j.a. – 0,3 mb. 3. Akta z lat okupacji hitlerowskiej (1939-1944); 13 j.a. – 0,5 mb. 4. Akta odbudowy pałacu arcybiskupstwa (1949-1957); 40 j.a. – 0,9 mb.

XVI. Rękopisy biblioteczne (od XVI w.) – filozofia, teologia, kaznodziejstwo; 202 j.a. – ok. 2 mb.

XVII. Księgi liturgiczne: mszały, rytuały, pontyfikały z lat 1596-1970; 125 j.a.

XVIII. Modlitewniki (od XIX w.); 190 j.a.

XIX. Dokumentacja mechaniczna; 607 j.a. – 1,3 mb. – 1. Fotografie: papieży (10), biskupów (101), kapłanów (225), zakonnic (17), świeckich (47), kościołów (307). 2. Albumy: parafie warszawskie i pozawarszawskie, zgromadzenia zakonne itd.; 548 j.a.

XX. Kartografia (1025-1603-1976) – atlasy, mapy, plany; 229 j.a.

XXI. Dyplomy pergaminowe (1398-1820) – dotyczą arcybiskupów gnieźnieńskich; 56 j.a.

XXII. Schematyzmy Archidiecezji Warszawskiej (1797, 1801, 1804, 1807, 1810, 1813, 1816, 1831-1995); 105 j.a.

XXIII. Podręczniki (XVI-XIX w.) – filozofia, historia Kościoła, kaznodziejstwo, Pismo św., historia.

2. Pomoce archiwalne:

Inwentarze:

a) nieopublikowane – inwentarz kartkowy,

b) opublikowane – *Akta wizytacji kanonicznych archidiecezji gnieźnieńskiej z lat 1714-1811*, w: Librowski S., *Repertorium akt wizytacji kanonicznych dawnej archidiecezji gnieźnieńskiej*, cz. 3, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 34 (1977) s. 124-150.

3. Stan zmikrofilmowania zasobu:

Część zasobu została zmikrofilmowana przez Ośrodek ABMK przy KUL – B. Kumor, *Katalog zmikrofilmów Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*, nr 2, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 13 (1966) s. 247-249.

4. *Podstawowe języki:* polski, łaciński, rosyjski.

Księgozbiór podręczny

M.in. słowniki, encyklopedie, bibliografie, herbarze, czasopisma.

Publikacje o Archiwum

Kwiatkowski W., *Akta archidiakonatu, biskupstwa i metropolii w Warszawie*, „Ateneum Kapłańskie”, 39 (1947) t. 47, s. 464-466; tenże, *Archiwum Archidiecezjalne Warszawskie*, „Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie”, 26 (1936) s. 283-295; tenże, *Archiwum Metropolitalne Warszawskie*, „Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie”, 35 (1951) s. 259-266; tenże, *Archiwum nuncjatury apostolskiej w Warszawie*, „Ateneum Kapłańskie”, 40 (1948) t. 49, s. 487-492; tenże, *Zachowane odpisy dokumentów z akt Archiwum Prymasów Polski*, „Ateneum Kapłańskie”, 40 (1948) t. 48, s. 384-387; *Statut i Regulamin Archiwum Archidiecezji Warszawskiej*, „Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie”, 42 (1960) s. 653-660; Wysocki J., *Przeszłość Kościoła Warszawskiego troską naszego Ordynariusza*, w: *Soli Deo*, Warszawa 1974, s. 330-343.

ARCHIWUM ARCHIDIECEZJALNE WARSZAWSKIE
ARCHIWUM AKT NOWYCH

Adres: 00-115 Warszawa, Plac Grzybowski 3/5

Zasób

Charakterystyka:

1. Księgi metrykalne: chrztów, ślubów, zgonów (od 1946 r.); 3300 j.a.
2. Akta Sądu Metropolitalnego (1946-1974); 8762 j.a.

ARCHIWUM DIECEZJALNE WE WŁOCŁAWKU

Znak: ADWł

Adres: 87-800 Włocławek, ul. Gdańska 2/4, tel. (0-54) 32-33-22

Dyrektor: ks. dr Witold Kujawski

Czytelnia: czynna – codziennie w godz. 8.30-12.00

liczba miejsc do pracy – 6

pomoce techniczne – czytnik

Diecezja (zarys historyczny)

W dziejach diecezji włocławskiej wyróżnia się cztery fazy: diecezja kruszwicka (do 1123 r.), kujawsko-pomorska (1123-1818), kujawsko-kaliska (1818-

1925) i włocławska (od 1925 r.). Diecezja kruszwicka powstała za panowania Bolesława Chrobrego. Około 1123 r. siedzibę biskupią przeniesiono z Kruszwicy do Włocławka. Wtedy, obok ogólnego określenia: diecezja włocławska, posługiwano się nazwą: diecezja kujawsko-pomorska. Na przestrzeni wieków kilkakrotnie zmieniano przynależność metropolitalną diecezji włocławskiej. Do 1818 r. należała do metropolii gnieźnieńskiej, 1818-1925 warszawskiej, 1925-1992 gnieźnieńsko-poznańskiej i od 1992 r. do gnieźnieńskiej.

Dzieje Archiwum

Pierwsza wzmianka o istnieniu Archiwum Katedralnego we Włocławku pochodzi z 1238 r. Do 1946 r. instytucja ta nosiła nazwę: Archiwum Kapituły Włocławskiej. W 1946 r., ówczesny kierownik Archiwum ks. Stanisław Librowski, nadał mu nazwę: Archiwum Diecezjalne we Włocławku. Dnia 20 X 1960 r. bp Antoni Pawłowski zatwierdził statut i regulamin Archiwum, zredagowane przez ks. S. Librowskiego. Zasób Archiwum udostępniany był badaczom już w drugim ćwierćwieczu XIX stulecia. W 1942 r. cały zasób archiwalny z katedry i registraturę z Kurii Diecezjalnej Niemcy wywieźli do Poznania, okolicznych kościołów, Gostynia i do Rzeszy. Rewindykacja tych akt nastąpiła w latach 1945-1958. Magazyn archiwalny, pracownia i księgozbiór podręczny mieszczą się obecnie w katedrze. Do 1982 r. dyrektorem Archiwum był ks. prof. Stanisław Librowski. Następcą jego został ks. dr Witold Kujawski.

Zasób

Zasób w całości jest uporządkowany i dostępny dla badaczy od 1946 r.

1. *Charakterystyka:*

Dokumenty – ok. 10 tys. j.a., w tym: ok. 3 tys. luźnych i ok. 7 tys. zamieszczonych w księgach wpisów.

Akta biskupów włocławskich (od 1479 r.).

Akta majątkowe biskupstwa (od pocz. XVI w.).

Akta wizytacyjne kościołów i parafii diecezji włocławskiej (od 1576 r.).

Akta wizytacyjne kościołów i parafii części archidiecezji gnieźnieńskiej (od 1601 r.).

Akta Konsystorza Generalnego Włocławskiego (od 1422 r.).

Akta Konsystorza Okręgowego Kaliskiego (od 1419 r.).

Akta Konsystorza Okręgowego Wieluńskiego (od 1457 r.).

Akta Kapituły Katedralnej we Włocławku (od 1435 r.).

Akta Kapituły Kolegiackiej w Kaliszu (od 1603 r.).

Akta Kapituły Kolegiackiej w Choczcu (od 1628 r.).

Akta dekanatów (od pocz. XVIII w.).

Akta parafii (od pocz. XVI w.).

Akta metrykalne (od 1562 r.).

Akta klasztorów (od XV w.).

Akta Seminarium Duchownego we Włocławku (od końca XVI w.).

Akta szkół katolickich (od pocz. XX w.).

Akta Kurii Diecezjalnej Włocławskiej.

Akta Sądu Biskupiego we Włocławku.

2. Pomoce archiwalne:

Inwentarze opublikowane – Librowski S., *Archiwum Diecezjalne we Włocławku. Dział I: Dokumenty. Ser. I: Inwentarz realny*, z. 1: *Oryginalne dokumenty samoistne z XIII wieku*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 47 (1983) s. 5-100; tenże, *Inwentarz realny dokumentów Archiwum Diecezjalnego we Włocławku*, Włocławek, t. 1, 1994, t. 2 i 3, 1995; tenże, *Repertorium akt wizytacji kanonicznych dawnej archidiecezji gnieźnieńskiej*, cz. 1: *Akta przechowywane w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku*, z. 1-4, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 28 (1974) – 31 (1975) cz. 4: *Indeks geograficzno-historyczny*, z. 1: *Indeks do części I (zasób włocławski)*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 37 (1978) s. 53-174.

3. Stan mikrofilmowania zasobu:

Trwa mikrofilmowanie zasobu; na pierwszym miejscu mikrofilmuje się akta metrykalne.

4. Podstawowe języki zasobu:

Do połowy XIX w. głównie język łaciński, od 2 poł. XVII w. używano również języka polskiego, od końca XVIII w. także język niemiecki i rosyjski, po 1918 r. język polski.

Księgozbiór podręczny

Dość bogaty; dzieła ogólne i regionalne, rubrycele, schematyzmy, czasopisma diecezjalne – Librowski S., *Katalog rubrycel i schematyzmów diecezji i zakonów historycznej Polski, znajdujących się w księgozbiorze Archiwum Diecezjalnego we Włocławku*, cz. 1-2 „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 23 (1971) – 27 (1973).

Publikacje o Archiwum

Librowski S., *Archiwum Diecezjalne we Włocławku*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 53 (1986) s. 87-102; tenże, *Archiwum Diecezjalne we Włocławku w latach 1945-1950*, „Kronika Diecezji Włocławskiej”, 52 (1958) – 53 (1959); tenże, *Archiwum Diecezji Włocławskiej*, „Zapiski Towarzystwa Naukowego Toruńskiego”, 13 (1947) s. 85-88; tenże, *Ocalałe i pomnażane pomoce ewidencyjno-inwentaryzacyjne archiwum, biblioteki, skarbcza i zakrystii katedry włocławskiej z lat 1516-1983*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 52 (1986) s. 57-155; tenże, *Sprawozdanie z działalności Archiwum Diecezjalnego we Włocławku 1945-1958*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 1 (1959/60) z. 1, s. 137-159; *Statut i regulamin Archiwum Diecezjalnego we Włocławku*, „Kronika Diecezji Włocławskiej”, 54 (1960) s. 383-391.

ARCHIWUM ARCHIDIECEZJALNE WE WROCŁAWIU

Znak: AAWr
Adres: 50-328 Wrocław, ul. Kanonia 12, tel. (0-71) 22-17-55
Dyrektor: bp Józef Pazdur, wicedyrektor: ks. dr Józef Pater
Czytelnia: czynna – codziennie w godz. 9.00-14.00 (oprócz poniedziałków, niedziel i świąt)
liczba miejsc do pracy – 20
pomoce techniczne – czytniki, kserokopiarka

Archidiecezja (zarys historyczny)

Biskupstwo wrocławskie zostało ufundowane prawdopodobnie w związku ze zjazdem gnieźnieńskim w 1000 r. Nie zachował się dokument erekcyjny. Przyjmuje się, że pierwszym biskupem we Wrocławiu był biskup Jan. Diecezja wrocławska należała do metropolii gnieźnieńskiej. Bulla *De salute animarum* z 1821 r. stwierdzała jej bezpośrednią zależność od Stolicy Apostolskiej. Uwolnienie diecezji wrocławskiej od związku z metropolią gnieźnieńską dokonało się faktycznie w 1732 r. W 1929 r., w wyniku konkordatu zawartego pomiędzy Stolicą Apostolską i Prusami, Wrocław podniesiono do rzędu arcybiskupstwa. Od 1945 r. metropolia wrocławska należy do państwa polskiego.

Dzieje Archiwum

Pierwotnie przechowywano kościelne archiwalia wrocławskie w „górnjej zakrystii”, mieszczącej się nad właściwą zakrystią katedralną. Dokumenty mieściły się w skrzynkach oznaczonych odpowiednimi sygnaturami. W 1455 r. umieszczono je w, specjalnie sporządzonej, szafie archiwalnej, będącej do dziś ewenementem na skalę światową. Zastosowano w niej ciekawe rozwiązania techniczne oraz sygnatury alfabetyczne. Opiekę nad archiwaliąmi sprawowała kapituła katedralna. W 1520 r. archiwalia przeniesiono do budynku kapitulnego, znajdującego się w sąsiedztwie katedry. W czasie rządów diecezją wrocławską kardynała Jerzego Koppa wybudowano w latach 1894-1896 oddzielny gmach dla zbiorów diecezjalnych. Pierwsze piętro tego budynku przeznaczono dla zbiorów archiwalnych. Otwarcie archiwum, jako samoistnej instytucji diecezjalnej, odbyło się 1 lipca 1896 r. Nadzór nad zbiorami archiwalnymi sprawował odtąd dyrektor, mianowany przez ordynariusza. Kapituła katedralna powierzyła dyrektorowi Archiwum Diecezjalnego zbiory Biblioteki Kapitulnej. Największe straty poniosło Archiwum w czasie II wojny światowej. Cenniejsze zbiory rozmieszczono po plebaniach śląskich. Część z nich zaginęła. Po wojnie rewindykacją i uporządkowaniem zbiorów archiwalnych zajął się ks. Wincenty Urban, mianowany w 1946 r. kierownikiem Archiwum, Muzeum i Biblioteki Kapitulnej. Archiwum posiada własną pracownię mikrofilmową.

*Zasób*1. *Charakterystyka:*Dział pierwszy
Dokumenty pergaminowe i papierowe

1. dokumenty ułożone chronologicznie (1218-1941),
2. dokumenty ułożone według sygnatur alfabetycznych (A-Z).

Dział drugi
Rękopisy w układzie rzeczowym

Część pierwsza:

I. Ogólne dane do historii diecezji wrocławskiej.

II. Biskupi i Diecezja: a) personalia biskupów, b) zarząd duchowny diecezji, c) zakłady i instytucje biskupie (1. alumnat, 2. dom księży emerytów w Nysie, 3. sierociniec elektorski, 4. szpital pw. Matki Boskiej Bolesnej, 5. szpital św. Jana i konwikt), d) sufragani, e) administracja gospodarcza i świecka diecezji, f) konsystorz, wikariat generalny i komisariaty, g) centralny fundusz wygasłych parafii.

III. Kapituła katedralna: a) statuty, przywileje, personalia, fundacje, b) akta kapituły, c) archiwum i biblioteka, d) wikariusze katedralni i altarzyści, e) inni beneficjaci przy katedrze, f) administracja ogólna, prokuratura generalna, g) katedra i budynki kurialne, h) wójtostwo i sąd katedralny.

IV. Kolegiaty: a) kolegiata św. Krzyża we Wrocławiu, b) kolegiata w Głogowie, c) kolegiata w Opolu, d) kolegiata w Nysie (przedtem w Otmuchowie), e) kolegiata w Głogówku, f) kolegiata w Legnicy.

V. Klasztory.

V a. Kościoły parafialne.

VI. Akta ogólne do dziejów i opisu prowincji: a) akta rady książęcej, b) biografie, c) topografia, d) różne.

VII. Varia.

Część druga

IA. Akta działalności biskupów: 1. od Tomasza I do Jana Rotha (1232-1506), 2. od Jana V Turzo do Pawła Alberta (1506-1600), 3. Jan z Siczy (1600-1608), 4. Karol Habsburg, arcyksiążę austriacki (1608-1624), 5. Karol Ferdynand Waza (1625-1655), 6. Leopold Wilhelm Habsburg (1656-1662), 7. Karol Józef Habsburg (1662-1664) i Sebastian Rostock (1664-1671), 8. kard. Fryderyk Hessen (1671-1682), 9. Franciszek Ludwik Neuburg (1683-1732), 10. Filip Sinzendorf (1732-1747), 11. Filip Gotard Schaffgotsch (1747-1795), 12. Józef Chrystian Hohenlohe (1795-1817), 13. Emanuel Szymoński (1824-1832), 14. Leopold Sedlnicki (1836-1840), 15. Józef Knauer (1843-1844), 16. kard. Melchior Diepenbrock (1845-1853), 17. Henryk Förster (1853-1881), 18. Robert Herzog (1882-1886), 19. kard. Jerzy Kopp (1887-1914), 20. kard. Adolf Bertram (1914-1945).

I B. Akta biskupów sufraganów (1307-1882).

I C. Zakłady i instytucje biskupie: 1. Alumnat, 2. Dom księży emerytów, 3. Dom księży demerytów, 4. Sierociniec, 5. Sierociniec „Mater Dolorosa”, 6. Konwikt dla studentów teologii, 7. Konwikt dla uczniów i szpital św. Jana.

I D. Ordynariat biskupi: 1. granice i podział biskupstwa, 2. akta wizytacyjne i sprawozdania dziekańskie, 3. wystąpienia z Kościoła katolickiego, konwersje, chrzty Żydów, mieszane małżeństwa, potomstwo z mieszanych małżeństw, 3a. reformacja i przeciwreformacja, 4. duszpasterstwo wojskowe, 5. cmentarze kościelne, 6. duszpasterze władający językiem polskim lub francuskim, wyjazdy zagraniczne duchownych, 7. spory między duchowieństwem katolickim i protestanckim, 8. stowarzyszenia, bractwa, pielgrzymki, stowarzyszenia duchownych, 9. katechizacja, modlitewniki i śpiewniki diecezjalne, uroczystości, tłumaczenia Pisma św., 10. obchody i uroczystości patriotyczne, 11. rozporządzenia władz duchownych i świeckich, 12. absolucje, dyspensy, pełnomocnictwa, 13-14. zbiory i kolekcje, 15. mapy, plany, rysunki.

I E. Dobra biskupstwa: 1. sprawy ogólne, 2. klucz w Janowej Górze (Jawornik).

II A. Biskupi Sąd Nadworny: 1. taksy i opłaty sądowe, 2. akta sądowe.

II B. Konsystorz biskupi.

II C. Wikariat generalny: 1. działalność, 2. obsady stanowisk kościelnych i szkolnych, 3. dochody beneficjów kościelnych, 4. sprawy personalne duchowieństwa, 5. wikariusze parafialni, 6. sprawy personalne duchowieństwa, 7. testamenty, spadki, 8. majątkowe parafii, patronaty, dozory, służba kościelna, 9. fundacje, legaty, 10. fundacje ces. Józefa, kasa parafialna, 11. opłaty i rachunki parafialne, 12. korespondencja z instytucjami kościelnymi i świeckimi, 13. klęski elementarne, ubezpieczenia, zbiórki, 14. miscellanea oświatowo-kulturalne, 15. zjazdy, w szczególności dziekańskie, 16. sprawy finansowe biskupstwa, 17. instytucje niemieckie w Rzymie, 18. akta dotyczące szlachty, 19. adresy i gratulacje, 20. Kulturkampf, 21. schematyzm diecezjalny, 22. część biskupstwa w Austrii, 23. komisarze, dziekani i notariusze dekanalni, 24. stosunki między Państwem a Kościołem, 25. działalność charytatywna, 26. patronaty kościelne, 27. parafie zniesione, 28. sekty, 29. sztuka i muzyka kościelna, 30. księgi metrykalne, 31. prośby, poszukiwania, skargi, 32. rewizja akt zakładów szkolnych.

III. Kapituła i Katedra

A. Kapituła: 1. sprawy dotyczące statutów, przywilejów i akt kapituły, dzienniki podawcze, korespondencja, 2. dobra kapituły, jurysdykcja patrymonialna, dochody kanoników, podatki i kontrybucje, 3. prebendy kapitulne, prałaci i kanonicy, personalia, fundacje.

B. Katedra: 1. inwentarz, ołtarze, służba Boża, chór, organy, 2. Kaplica Mariacka i mały chór w katedrze, 3. Kaplica Elektorska, 4. Kaplica Kardynałska, 5. wieże katedralne, 6. kościół św. Idziego.

C. Sprawy gospodarcze kapituły: 1. prokurator, 2. fundacje i banki dobroczynne, 3. wójtostwo kapituły, 4. sprawy sądowe kapituły, rzemiosło w dobrach kapitulnych, 5. budowle kapitulne, 6. sprawy podatkowe, 7. kontrybucje wojenne i inne ciężary, 8. archiwum i biblioteka, 9. różne.

D. Kolegia wikariuszów i mansomiarzy: 1. statuty, odprowadzone msze św., 2. akta ogólne, spory i skargi, 3. akta gospodarcze i procesowe, 4. podkustodia katedralna, 5. prokurator spraw dobroczynnych, fundacje, 6. obciążenia wojenne, 7. administracja państwowa w kolegiach wikariuszów i mansomiarzy.

E. Wikariusze z fundacji sufragana Liescha: 1. akta ogólne, 2. akta gospodarcze i procesowe.

F. Kolegia altarzystów: 1. altarzyści katedralni, 2. altarzyści kościołów: św. Marii Magdaleny i św. Elżbiety.

IV. Kolegiaty: a) kolegiata św. Krzyża we Wrocławiu, b) kolegiata w Głogowie, c) kolegiata w Nysie (dawniej w Otmuchowie), d) kolegiata w Opolu, e) kolegiata w Raciborzu, f) kolegiata w Głogówku, g) kolegiata w Legnicy.

V. Klasztory

A. Akta ogólne.

B. Klasztory męskie: 1. augustianie w Żaganii, 2. augustianie we Wrocławiu (na Piasku), 3. premonstratensi (św. Wincentego) we Wrocławiu, 4. akta klasztorów cysterskich w ogólności i opactwa w Lubiążu, 5. opactwo cystersów w Rudzie, Jemielnicy, 6. opactwo cystersów w Henrykowie, 7. opactwo cystersów w Kamieńcu, 8. opactwo cystersów w Krzeszowie, 9. opactwo cystersów w Nowejceli, 10. krzyżowcy z czerwoną gwiazdą we Wrocławiu, 11. krzyżowcy z podwójnym krzyżem w Nysie, 12. kawalerowie maltańscy, 13. jezuici, 14. dominikanie we Wrocławiu, 15. dominikanie w Ząbkowicach Śląskich, Opolu, Raciborzu, 16. minoryci, 17. franciszkanie, 18. kapucyni, 19. karmelici, 20. Bracia miłośnicy.

C. Zakony i zgromadzenia żeńskie: 1. augustianki we Wrocławiu (na Piasku), 2. benedyktynki, 3. cysterki, 4. dominikanki, 5. klaryski, 6. franciszkanki, 7. magdalenki, 8. urszulanki, 9. elżbietanki, 10. premonstratenki, 11. boromeuszki, 12. Siostry szkolne, 13. Siostry szare, 14. marianki, 15. szarytki, 16. jadvizanki.

VI. Sekularyzacja dóbr biskupstwa i kapituły

A. Akta ogólne dotyczące sekularyzacji.

B. Sekularyzacja kapituł i klasztorów: 1. akta ogólne, 2. sprawy szczegółowe.

VII. Uniwersytet, gimnazja, szkoły ludowe

A. Uniwersytet Wrocławski i gimnazja śląskie.

B 1. Szkoły ludowe.

B 2. Książęco-Biskupia Komisja Szkolna.

B 3. Inspektorzy szkolni i nauczycielstwo.

B 4. Seminarium nauczycielskie.

B 5. Fundacje szkolne.

B 6. Różne akta szkolne.

B 7. Walka o szkołę katolicką.

VIII. Akta ogólne do historii Śląska.

IX. Akta szkolne: 1. wizytacje szkolne, 2. obsada stanowisk szkolnych, 3. ogólne akta obsady szkolnej, 4. delegatury, 5. wyciągi z akt szkolnych, 6. akta personalne nauczycieli, organistów i dzwonników.

X. Akta personalne duchowieństwa.

XI. Akta parafii i miejscowości.

Ponadto Archiwum posiada:

fotografie, ryciny, mapy i plany z terenu Śląska,

zbiór pieczęci, tłoków pieczętnych, medali i monet.

2. *Pomoce archiwalne:*

Urban W., *Katalog Archiwum Archidiecezjalnego we Wrocławiu. Rękopisy, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”*, 10 (1965) s. 5-32, 11 (1965) s. 5-108, 12 (1966) s. 5-74, 13 (1966) s. 5-89, 14 (1967) s. 5-131, 15 (1967) s. 91-248, 16 (1968) s. 19-242; tenże, *Katalog dokumentów Archiwum Archidiecezjalnego we Wrocławiu, cz. 1: Dokumenty oznaczone sygnaturami alfabetycznymi*, Rzym 1970.

3. *Stan zmikrofilmowania zasobu:*

Zmikrofilmowano dokumenty pergaminowe i księgi metrykalne.

4. *Podstawowe języki:* łaciński, niemiecki.

Księgozbiór podręczny

Dostępna jest Biblioteka Kapitulna.

Publikacje o Archiwum

Jungnitz J., *Das Breslauer Diözesanarchiv*, Breslau 1908; Mandziuk J., *Archiwum Archidiecezjalne i Biblioteka Kapitulna we Wrocławiu. Sprawozdanie za rok 1984*, „Wrocławskie Wiadomości Kościelne”, 38 (1985) nr 1-3, s. 58-65; tenże, *Zbiór tłoków pieczętnych biskupów wrocławskich w Archiwum Archidiecezjalnym we Wrocławiu*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 33 (1976) s. 225-231; tenże, *Zbiór tłoków pieczętnych instytucji kościelnych i osób duchownych w Archiwum Archidiecezjalnym we Wrocławiu*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 37 (1978) s. 221-232; Pater J., *Sprawozdanie z działalności Archiwum Archidiecezjalnego i Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu w 1986 roku*, „Wrocławskie Wiadomości Kościelne”, 40 (1987) nr 1-3, s. 27-32; tenże, *Sprawozdanie z działalności Archiwum Archidiecezjalnego i Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu w latach 1988-1990*, „Wrocławskie Wiadomości Kościelne”, 44 (1991) nr 2, s. 249-251; Pielarska A., *Sprawozdanie z czynności Archiwum i Muzeum Archidiecezjalnego oraz Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu w roku 1964*, „Archiwa,

Biblioteki i Muzea Kościelne”, 11 (1965) s. 267-270; też, *Sprawozdanie z czynności Archiwum i Muzeum Archidiecezjalnego oraz Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu w roku 1965*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 12 (1966) s. 184-187; Urban W., *Archiwum Archidiecezjalne i Biblioteka Kapitulna we Wrocławiu w 1948 r.*, „Wiadomości Kościelne”, 1949 nr 3, s. 99-101; tenże, *Archiwum Archidiecezjalne we Wrocławiu*, „Archeion”, 25 (1956) s. 309-320; tenże, *Archiwum Diecezjalne i Biblioteka we Wrocławiu w 1948 r.*, „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka”, 1948, s. 581-582; tenże, *Archiwum Diecezjalne we Wrocławiu*, „Nasza Przeszłość”, 4 (1948) s. 311-316; tenże, *Archiwum, Muzeum Archidiecezjalne i Biblioteka Kapitulna we Wrocławiu (1945-1947)*, „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka”, 1947, s. 465-468; tenże, *Archiwum, Muzeum Archidiecezjalne i Biblioteka Kapitulna we Wrocławiu. Sprawozdanie za rok 1972*, „Wrocławskie Wiadomości Kościelne”, 1973 nr 3-4, s. 69-72; tenże, *Archiwum, Muzeum Archidiecezjalne i Biblioteka Kapitulna we Wrocławiu. Sprawozdanie za rok 1973*, „Wrocławskie Wiadomości Kościelne”, 1974 nr 1-2, s. 28-33; tenże, *Archiwum, Muzeum i Biblioteka Kapitulna we Wrocławiu w latach 1945-1970*, „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka”, 25 (1970) nr 2, s. 263-270; tenże, *Biblioteka i Archiwum Archidiecezjalne we Wrocławiu*, „Wrocławski Tygodnik Katolików”, 1956 nr 10, s. 6; tenże, *Sprawozdanie z czynności Archiwum i Muzeum Archidiecezjalnego oraz Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu 1957-1958*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 1 (1959/60) z. 1, s. 134-137; tenże, *Sprawozdanie z czynności Archiwum i Muzeum Archidiecezjalnego oraz Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu za rok 1959*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 1 (1959/60) z. 2, s. 160-164; tenże, *Sprawozdanie z czynności Archiwum Archidiecezjalnego, Biblioteki Kapitulnej i Muzeum za rok 1974*, „Wrocławskie Wiadomości Kościelne”, 1975 nr 1-3, s. 103-107; tenże, *Sprawozdanie z czynności Archiwum i Muzeum Archidiecezjalnego oraz Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu za lata 1960-1961*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 6 (1963) s. 265-269; tenże, *Sprawozdanie z czynności Archiwum i Muzeum Archidiecezjalnego oraz Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu w 1963 roku*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 8 (1964) s. 252-255; tenże, *Wykaz regestów dokumentów Archiwum Archidiecezjalnego we Wrocławiu*, Warszawa 1970; tenże, *Wykaz regestów dokumentów Archiwum Archidiecezjalnego we Wrocławiu*, „Rocznik Teologiczny Śląska Opolskiego”, 1970 nr 1, s. 285-421; tenże, *Wykaz regestów dokumentów Archiwum Archidiecezjalnego we Wrocławiu*, „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego”, 3 (1973) s. 273-374, 4 (1974) s. 227-277, 5 (1976) s. 317-361, 6 (1978) s. 323-352, 7 (1979) s. 353-388, 8 (1980) s. 315-345; tenże, *Z działalności Archiwum Archidiecezjalnego i Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu w latach 1970-1975*, „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka”, 30 (1975) nr 3, s. 397-399.

ARCHIWUM DIECEZJALNE W ZAMOŚCIU

Adres: 22-400 Zamość, ul. Wyszyńskiego 31, tel. (0-84) 795-21
Dyrektor: ks. prof. dr hab. Franciszek Greniuk
Czytelnia: czynna – od poniedziałku do soboty w godz. 9.00-13.00

Diecezja (zarys historyczny)

Diecezja zamojsko-lubaczowska została erygowana przez papieża Jana Pawła II bullą *Totus Tuus Poloniae Populus* z 25 III 1992 r. Utworzona została z wydzielonego terytorium diecezji lubelskiej i administratury apostolskiej w Lubaczowie.

Dzieje archiwum

Archiwum powstało po utworzeniu diecezji w 1992 r.

*Zasób*1. *Charakterystyka:*

Archiwum posiada duplikaty ksiąg metrykalnych od 1946 r. parafii wchodzących w skład diecezji. Gromadzi także księgi metrykalne starsze, głównie z XIX w. oraz akta diecezji zamojsko-lubaczowskiej wytworzone po jej erekcji.

2. *Podstawowe języki:* polski, łaciński, rosyjski.

SPIS ARCHIWÓW

Archiwum Archidiecezjalne w Białymstoku	367
Archiwum Metropolitalne w Częstochowie	368
Archiwum Diecezjalne w Drohiczynie	370
Archiwum Archidiecezjalne w Gdańsku	371
Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie	372
Archiwum Katedralne w Kamieniu Pomorskim	374
Archiwum Archidiecezjalne w Katowicach	375
Archiwum Diecezjalne w Kielcach	376
Archiwum Kapitułne w Krakowie	378
Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie	379
Archiwum Archidiecezji Lwowskiej w Krakowie	382
Archiwum Archidiecezjalne Lubelskie	384
Archiwum Diecezjalne w Łomży	386
Archiwum Archidiecezjalne w Łodzi	387
Archiwum Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie	389
Kuria Metropolitalna Archidiecezji Warmińskiej. Archiwum Akt Nowych w Olsztynie	391
Archiwum Diecezjalne w Opolu	391
Archiwum Diecezjalne w Pelplinie	393
Archiwum Diecezjalne Płockie	397
Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu	399
Archiwum Archidiecezjalne w Przemyślu	405
Archiwum Kapitułne w Przemyślu	410
Archiwum Diecezjalne w Sandomierzu	411
Archiwum Kapituły Sandomierskiej	412
Archiwum Kurii Siedleckiej	414
Archiwum Diecezjalne w Tarnowie	416
Archiwum Archidiecezjalne Warszawskie	418
Archiwum Diecezjalne we Włocławku	421
Archiwum Archidiecezjalne we Wrocławiu	424
Archiwum Diecezjalne w Zamościu	430